

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální pedagogiky

**Potápění ve volném čase (s akcentem
k motivaci, specifikům populace
potápěčů a rozvoji potápění jako
volnočasové aktivity v České republice).**

Bakalářská práce

Autor:	Věra Ruferová
Studijní program:	B7505 Vychovatelství
Studijní obor:	Pedagogika volného času se zaměřením na tělesnou výchovu a sport
Vedoucí práce:	Mgr. Gabriela Slaninová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Věra Ruferová

Studium: P12782

Studijní program: B7505 Vychovatelství

Studijní obor: Pedagogika volného času se zaměřením na tělesnou výchovu a sport

Název bakalářské práce: **Potápění ve volném čase (s akcentem k motivaci, specifickým populace potápěčů a rozvoji potápění jako volnočasové aktivity v České republice)**

Název bakalářské práce AJ: Diving in leisure time (with accent to motivation, specifics of divers population and development of diving as a leisure activity in the Czech Republic).

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce je zaměřena na potápění ve volném čase (s akcentem k motivaci, specifickým populace potápěčů a rozvoji potápění jako volnočasové aktivity v České republice). Úvodní kapitoly vymezují samotnou aktivitu, její vztah k volnému času v historickém vývoji a v současnosti a motivační elementy ovlivňující volbu této aktivity. Cílem bakalářské práce bude popsat a na základě odborné literatury analyzovat potápění a jeho rozvoj jako volnočasové aktivity v České republice a ve výzkumném šetření zjistit specifika populace potápěčů jakožto cílové skupiny a motivy, které u nich ovlivňují volbu této volnočasové aktivity.

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Gabriela Slaninová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Jan Sýkora

Datum zadání závěrečné práce: 8.12.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce Mgr. Gabriely Slaninové, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Poděkování

Děkuji vedoucí práce Mgr. Gabriele Slaninové, Ph.D. za odborné vedení a poskytování rad při zpracovávání bakalářské práce.

Anotace

RUFEROVÁ, Věra. *Potápění ve volném čase (s akcentem k motivaci, specifikům populace potápěčů a rozvoji potápění jako volnočasové aktivity v České republice)*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec králové, 2015. 83 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce je zaměřena na potápění ve volném čase (s akcentem k motivaci, specifikům populace potápěčů a rozvoji potápění jako volnočasové aktivity v České republice). Úvodní kapitoly vymezují samotnou aktivitu, její vztah k volnému času v historickém vývoji a v současnosti a motivační elementy ovlivňující volbu této aktivity. Cílem bakalářské práce bude popsat a na základě odborné literatury analyzovat potápění a jeho rozvoj jako volnočasové aktivity v České republice a ve výzkumném šetření zjistit specifika populace potápěčů jakožto cílové skupiny a motivy, které u nich ovlivňují volbu této volnočasové aktivity. Bude využito kombinovaného výzkumného designu, metodou sběru dat v kvantitativní části bude dotazník, data budou analyzována za využití matematicko-statistických metod. V kvalitativní části bude využito pro sběr dat polostrukturovaného rozhovoru a analýza proběhne na základě otevřeného kódování a kategorizace.

Klíčová slova

potápění, volný čas, motivace

Annotation

RUFEROVÁ, Věra. *Diving in leisure time (with accent to motivation, specifics of divers population and development of diving as a leisure activity in the Czech Republic)*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2015. 83 pp. Bachelor Thesis.

The Bachelor thesis is focused on the diving in leisure time (with accent to motivation, specifics of divers population and development of diving as a leisure activity in the Czech Republic). First chapters describes activity itself, it's relationship with leisure in historical development and present and motivational elements influencing a choice of this activity. Objectives of this Bachelor thesis are description and analysis of diving and it's development like leisure activity in Czech Republic on basics of professional literature and find the specifics of diving population like targeted group and themes that affects their choice of this leisure activity in research survey. The questionnaire will be used as the method of gathering data. In the final thesis there will be used combined researching design. Data will be analysed by mathematic and statistic methods. In the qualitative part there will be used semistructured interview and it will be analysed by the open coding method and categorization.

Keywords

diving, motivation, leisure time

Obsah

Obsah	7
ÚVOD	9
1 Rozvoj potápění jako kolektivního sportu	13
1.1 Vybrané způsoby rozdělení potápění	14
1.2 Historie potápění a vývoj techniky	15
2 Potápění jako volnočasová aktivita	23
2.1 Potápění a pedagogika volného času	23
2.2 Počátky potápění jako volnočasové aktivity - průkopníci	25
3 Rozvoj potápění jako volnočasové aktivity na území České republiky	29
3.1 Výcvik potápěčů – se zvláštním zřetelem k zachování bezpečí	32
3.2 Možnosti potápění v Čechách	33
4 Motivace jako proces podnícení chování	36
4.1 Vybraná vymezení a aspekty motivace	36
4.2 Diferenciace motivace – vnitřní motivy a vnější pobídky (incentivy)	38
4.3 Motivace v kontextu potápění	39
5 Výzkumné šetření	41
5.1 Kombinovaný výzkumný design	42
5.2 Interpretace výsledků výzkumu	47
5.3 Diskuze výsledků	67
ZÁVĚR	74
Seznam literatury	76

Přílohy: Příloha č. 1 Dotazník.....	79
Přílohy: Příloha č. 2 Struktura rozhovoru.....	81
Přílohy: Příloha č. 3 Fragmenty rozhovorů a ukázka analýzy.....	82

ÚVOD

Tématem této bakalářské práce bude potápění ve volném čase (s akcentem k motivaci, specifickým populaci potápěčů a rozvoji potápění jako volnočasové aktivity v České republice). Důvodem výběru tématu je osobní zájem o tento sport, kterému se věnuji již několik let a přináší mi mnoho radosti a uspokojení, dále tato aktivita v posledních letech zaznamenala významný vzestup, a to v technickém vybavení i v počtu aktivních potápěčů. Dalším důvodem volby tématu je fakt, že neexistuje ucelený zdroj, který by se touto aktivitou a jejím rozvojem od počátku až po současnost zabýval.

Potápět se můžeme i u nás, ale hlavní příčinu zvýšení počtu příznivců tohoto sportu přičítáme zejména možnosti cestovat do zahraničí, která se otevřela po roce 1989. Pro potápění je obzvláště přínosná, protože rozmanitost moří je pro potápěče zajímavější, než sladkovodní potápění.

Díky technickému pokroku se o tom můžeme přesvědčit sami. Například prostřednictvím televize, ve které má většina z nás k dispozici množství kabelových a satelitních programů. Tak se k nám domů dostávají záběry ze světa pod vodou od společností National Geographic, Discovery Channel a jiných. Uchvacují nás dokumenty z nádherných korálových zahrad, potopených vraků, které se postupem času staly útočištěm hejnům ryb různých barev a tvarů, tají se nám dech při sledování žraloků při lovu.

Jsou ale mezi námi lidé, kterým z různých důvodů nestačí sledovat přímé přenosy a chtějí realitu poznat na vlastní oči. I v tomto ohledu jim je technický rozvoj v posledních letech nápomocný. Ať už jde o možnost cestovat do nejdlehlších míst planety, dokumentovat a bezprostředně sdílet své zážitky prakticky online. Ležet u moře, chodit po místních památkách nebo ochutnávat exotickou kuchyni již některým lidem nestačí pro pocit z příjemně strávené dovolené u moře. Potápění poskytuje možnost ideálního doplnění, zpestření těchto chvil a komplexní poznání vybrané lokality. Pro tyto jedince není už zajímavý pohled na Himaláje, ale chtějí je navštívit sami. Pohled z ptačí perspektivy se stává zajímavý, až když si z letadla skočí sami. Lidé

se nechtějí dívat do akvária s tropickými rybičkami nebo v televizi sledovat dokument o Titanicu, ale chtějí „to vidět na vlastní oči“.

Velmi podobný tomuto směru je stav, kdy za použití neuvěřitelných a prakticky nezměřitelných nákladů se pokoušíme poznat vesmír, včetně vzdálených galaxií, kdy se snažíme najít ve vesmíru další podobně inteligentní civilizaci, jako je naše. Případně využít jejich energetické zdroje, i když jde o možnost ryze teoretickou a v horizontu i několika generací nerealizovatelnou a zcela ekonomicky nerentabilní.

Přitom vodu, v její nejrozšířenější podobě, totiž mořské, která pokrývá největší část naší planety, máme na dosah, možnosti energetické výtěžnosti jsou ekonomicky odhadnutelné, ale prozkoumaná je pouze její malá část.

V knize od Trevora Nortona (2004) „Hvězdy pod mořem, výjimečné životy průkopníků potápění“ jsou popsány životní příběhy mužů, kteří „vynalezli“ potápění ve formě, jak ho známe dnes. Jako první v novodobé historii začali objevovat svět pod hladinou moře. Těmto „průkopníkům“ nešlo pouze o přírodovědecké objevy týkající se výzkumu živočichů a rostlin, ale také o fyziologii člověka. Na vlastní kůži zkoušeli účinky pobytu v různých hloubkách.

Na základě toho lze předpokládat, že potápěči jsou velmi odvážní. Přestože mají svá zaměstnání, ve volném čase jsou ochotni riskovat svůj život i život ostatních potápěčů. Podle jejich vlastních pohnutek je můžeme rozdělit do dvou skupin. První z nich se potápějí za účelem vědeckých objevů z oblasti přírodních věd a techniky a ti druzí překonávají světové rekordy a hranice lidských možností, kdy jde o jejich život. Domníváme se, že v dnešní době je tomu u potápěčů jinak a formulujeme následující výzkumný předpoklad s tímto související: existuje větší škála skupin potápěčů, jejichž motivy nesouvisejí s hazardováním se životem, dobrodružstvím, vědeckým bádáním a vyvíjením nových zařízení a přístrojů metodou pokusu a omylu. Dále předpokládáme, že u volnočasových potápěčů bude převažovat vnitřní motivace nad vnější a potápění bude samotnými potápěči vnímáno jako kolektivní volnočasová aktivita.

V souvislosti s výše zmíněným si klademe následující otázky: Jaký zaznamenáváme rozvoj potápění jako volnočasové aktivity? Jak se změnila populace potápěčů co do specifik od dob vzniku potápění do současnosti? Jakými znaky se s nimi shodují a jakými se odlišují? Jaká je motivace potápěčů k pěstování potápění ve volném čase?

Název bakalářské práce „Potápění ve volném čase (s akcentem k motivaci, specifikům populace potápěčů a rozvoji potápění jako volnočasové aktivity v České republice)“ a otázku, která se dotazuje na rozvoj, jsme formulovali právě takto, protože se zaměřujeme nejen na řadu zdokonalujících změn, evoluci a vývoj, ale také na rozmach a příznivý růst této volnočasové aktivity ¹.

Cílem bakalářské práce bude popsat a na základě odborné literatury analyzovat potápění a jeho rozvoj jako volnočasové aktivity v české republice a ve výzkumném šetření zjistit specifika populace potápěčů jakožto cílové skupiny a motivy, které ovlivňují jejich volbu této volnočasové aktivity.

V úvodních kapitolách se budeme zabývat potápěním obecně, jeho historií a vývojem. Dále vymezením volného času a volnočasových aktivit obecně a v kontextu s potápěním, rozvojem této aktivity u nás i v zahraničí, historickými mezníky a aktuální situací v České republice. V závěru úvodních kapitol se budeme zabývat teorií motivace obecně a v souvislosti s potápěním a volným časem. Tyto úvodní kapitoly tvoří teoretický základ výzkumného šetření, které na ně navazuje. Ve výzkumném šetření budeme ověřovat platnost hypotéz, zjišťovat jaká jsou specifika populace potápěčů jakožto cílové skupiny a jaké jsou motivy, které u nich ovlivňují volbu této volnočasové aktivity.

Jako konkrétní výzkumný problém byla formulována specifika populace volnočasových potápěčů ve vztahu k vybraným faktorům a jejich motivace k potápění ve volném čase. V souvislosti s tímto cílem byla stanovena hlavní výzkumná otázka: Jaká jsou specifika populace potápěčů a jaká je jejich motivace k potápění ve volném čase? Za ústřední hypotézu považujeme: Mezi potápěči převažuje zájem o život pod vodou nad touhou po dobrodružství a motivace vnější se postupně mění na vnitřní.

V kontextu cíle práce byla zvolena kvantitativní výzkumná strategie, která byla na základě podnětů z průběžné analýzy výsledků doplněna o strategii kvalitativní. Ve výsledném efektu se teda jedná o smíšený výzkumný design. V kvantitativní rovině byl metodou sběru dat dotazník a data byla analyzována za využití výčtu relativních a

---

¹ Viz Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost (1978, s. 459 a s. 660)

absolutních četností. Využívání přístroje při potápění jako volnočasové aktivitě a genderové difference byly posuzovány na základě využití chí-kvadrátu. V kvalitativní části výzkumného šetření bylo využito metody rozhovoru pro získávání dat a v analýze jsme se opírali o elementy zakotvené teorie – konkrétně o otevřené kódování.

1 Rozvoj potápění jako kolektivního sportu

Domníváme se, že hned na počátku by bylo vhodné popsat samotnou aktivitu, kterou se budeme v celé práci zabývat.

Dostupná literatura potápění nijak nedefinuje, ovšem v této literatuře se částečné popisy a vymezení této aktivity objevují. Tyto zdroje budou v závěru této kapitoly shrnuty. V sedmdesátých letech minulého století, ve třetím čísle časopisu Potápěč (1965), redaktoři vydávají krátký článek, ve kterém se zmiňují, že potápění jako aktivita nijak zatím definováno není a bylo by vhodné tuto definici sestavit. Takto to s přesným vymezením pojmu potápění začalo i skončilo.

J. Kuban řadí potápění z hlediska prožitkovosti do skupiny dobrodružných sportů. Konkrétně mezi technické sporty, do kterých podle něj patří mimo potápění i parašutismus, motoristické sporty apod. „*Výkon v těchto sportech je*“, podle Kubana (2006, s. 11), „*ovlivněn nejen vlastní fyzickou přípravou, ale i individuální úrovní zvládnutí technických prostředků v různých podmínkách*“.

První učebnice popisuje potápění jako nový kolektivní sport, který je velmi obtížný a namáhavý a vyžaduje fyzickou sílu a nebojácnost. Také vyžaduje rozsáhlé znalosti o přírodních jevech a úzkostlivou ukázněnost, viz Sportovní potápění (1963). Ovšem k samostatnému vymezení této aktivity se charakteristika stále nepřibližuje.

Podle uvedených zdrojů můžeme o potápění říci, že jde o nový kolektivní sport, který vznikl v polovině 20. století, řadíme ho mezi dobrodružné sporty. Potápění může provozovat každý, komu to umožňuje zdravotní stav. Tato aktivita probíhá pod vodní hladinou libovolně dlouhou dobu a jejím cílem je pozorování podvodního světa a sportovní nebo společensky prospěšná činnost.

1.1 Vybrané způsoby rozdělení potápění

Stejně jako je problematické potápění definovat, je obtížné rozdělit ho do samostatných skupin, které by se vzájemně nepřekrývaly. Neexistuje žádné schéma, které by potápění nějakým způsobem klasifikovalo. Podle prostudované literatury se potápění může rozdělit do dvou kategorií: na potápění s přístrojem a nádechové potápění. Jiný pohled na aktivitu vede k rozdělení na potápění volnočasové a profesionální. V této práci se zaměříme na potápění jako volnočasovou aktivitu, jejíž vznik byl přímo závislý na technickém rozvoji potápěčského vybavení, který bude charakterizován později.

V roce 1959 vznikla organizace pod názvem Confederation Mondiale des Activite Subaquatiques (CMAS) s cílem sjednotit všechny potápěče a všechny potápěčské organizace. Jejím prvním prezidentem se stal Jacques-Yves Cousteau. Tato organizace potápěče z celého světa sdružuje dodnes, viz Mountain (1997). Jacques-Yves Cousteau svými pokusy a vynálezy umožnil volnočasovému potápění se rozvíjet a dokázal ho zpřístupnit široké veřejnosti, v České republice se díky němu začala tato aktivita rozvíjet v oblasti technické i v členské základně volnočasových potápěčů, viz s. 20.

- **Potápění s přístrojem**

Potápění s přístrojem je široká skupina činností, prováděných pod vodní hladinou, u kterých je člověk přímo závislý na dýchacím přístroji. Tyto aktivity je možno rozdělit do mnoha různých odvětví, kterým se budeme věnovat v následujících kapitolách.

- **Potápění na nádech**

Potápění na nádech (freediving) je stejně jako potápění s přístrojem široká skupina aktivit, prováděných pod vodní hladinou. V tomto případě je však člověk závislý pouze na objemu vzduchu, který dokázal vdechnout před ponořením.

František Novomeský (2013) rozděluje potápění na nádech na dvě základní skupiny. První z nich je nádechové potápění do malých a středních hloubek a druhou skupinou je hloubkové potápění na nádech.

Potápění na nádech se oficiálně stalo samostatnou disciplínou r. 1990, kdy byla založena Association Internationale pour le Développement de l'Apnée (AIDA), světová freediverská asociace, viz <https://www.aidainternational.org/freediving/history>.

I toto odvětví bylo závislé na rozvoji techniky, ale hlavně na poznání týkající se fyziologie člověka. Dokazuje to názor odborníků, kteří se podíleli na knize Sportovní potápění (1972, s. 31) „*potopení na nádech do hloubky více než 30 metrů, je hazardérství a nelze z medicínského hlediska připustit*“. Dnes je dokázáno, že člověk se na pouhý jeden nádech dokáže ponořit a zase v pořádku vynořit až do neuvěřitelné hloubky 253 m. O tento rekord se v roce 2010 zasloužil rakouský freediver Herbert Nitsch, viz <http://www.herbertnitsch.com/herbert/world-records.html>.

1.2 Historie potápění a vývoj techniky

Pro rozvoj potápění jako volnočasové aktivity, byl vývoj techniky nezbytný nejen proto, aby se prodloužila možnost doby pobytu pod vodou a potápění se stalo přitažlivou a prožitkovou aktivitou pro širokou veřejnost, ale také fyzicky a finančně dostupnou. V této kapitole popíšeme, jakým způsobem se potápěčská technika historicky vyvíjela v celosvětovém měřítku a jaký to mělo dopad na rozvoj potápění jako volnočasovou aktivitu, následující kapitola je zaměřena na dopad tohoto vývoje na našem území.

Podle Jana Nováka (1986, s. 7) „*řeky, jezera a moře sloužily původně člověku jen jako zdroj obživy. Později lidé přišli na to, že po jejich hladině může převážet náklady, které by žádný vůz neuvezl, naučili se využívat vodu k pohonu mlýnů, pil a bucharů, dokonce dokázali měnit toky řek, vytvářet zavodňovací kanály a umělé vodní nádrže. Přesto tentýž člověk dlouho nevěděl o tom, co se děje pouhých pár metrů pod hladinou*“.

Čas, který může člověk strávit pod vodou, je přímo závislý na tom, jak dlouho dokáže zadržet dech. Tuto dobu se lidé od nepaměti snažili prodloužit vyvíjením různých přístrojů, a proto historie potápění jako samostatné aktivity jde ruku v ruce s technologickým vývojem a s poznatky týkajícími se lidské fyziologie.

Pro správné časové rozlišení vynálezů a objevů v průběhu historie byla použita učebnice dějepisu, viz Čornej (2009).

• Starověk

J. Novák (1986) popisuje, že již z doby před počátkem našeho letopočtu se zachovaly reliéfy mužů, dýchajících ze zařízení podobných koženým měchům, a popisy primitivních potápěčských zvonů. Jedná se však jen o několik kusých informací, které dokazují pouze, že pokud takováto zařízení skutečně existovala, nedočkala se příliš širokého využití.

Podle T. Nortona (2004) prvním potápěčem, o kterém je dochována zmínka, byl Glaucus, stavitel lodí Argo, na níž se Odysseus plavil za zlatým rounem. Podle Homérových pověstí prý jídal kouzelné mořské řasy, jež mu umožňovaly zůstat déle pod vodou.

První vyobrazení potápěče vůbec, které má lidstvo k dispozici, pochází již z doby 900 let př.n.l. Dochovala se asyrská hlíněná tabulka, na které je vyobrazen reliéf plavce pod vodou, který dýchá z jakéhosi vaku připevněného na těle, viz Novomeský (2013).

Také Aristoteles ve svém spise *Problemata* popisuje potápěče dýchajícího pod vodou ze vzduchem naplněné nádrže připomínající obrácený kotel, viz Novomeský (2013). Aristoteles také zaznamenává popis šnorchlu a princip potápěčského zvonu, viz T. Norton (2004).

Velmi brzo se potápění začalo využívat také k vojenským účelům. V 5. století př.n.l. potápěči zbudovali k obraně syrakuského přístavu podvodní zátarasy. „*Během peloponéských válek použili Atéňané roku 415 př.n.l. k prolomení těchto zátarasů své vlastní potápěče. Hérodotos popisuje, jak dva řečtí potápěči, Scyllias a jeho dcera Cyana, sami, bez pomoci udeřili na perskou flotilu, načež unikli tak, že uplavali šestnáct*

kilometrů pod vodou, přičemž nejspíš dýchali pomocí krátkých rákosových stébel“, viz T. Norton (2004, s. 16).

Z období starého Říma pochází mnoho kreseb potápěčů v kožených kuklách s dlouhou hadicí vinoucí se k hladině, viz T. Norton (2004). Dnes již víme, že zařízení nemohlo fungovat, protože žádný potápěč by se již v hloubce několika metrů nedokázal kvůli rozdílu tlaků nadechnout.

• **Středověk**

Z období středověku se v literatuře nenacházejí žádné zmínky o objevování světa pod vodou. Můžeme předpokládat, že v přímořských státech se lidé pod hladinu pouštěli na lov ryb nebo sběr perel, ale to je asi vše.

• **Novověk**

V období renesance se konstruováním zařízení, které by umožňovalo dýchání pod vodou, zabýval Leonardo da Vinci. Dokonce na jedné z jeho kreseb lze najít vyobrazení potápěčských ploutví, viz Novomeský (2013, s. 21).

Úplně první skutečný potápěčský zvon, který umožňoval delší pobyt pod vodou, byl sestrojen až začátkem novověku. Podle J. Nováka (1986, s. 8) „*se uplatnil zejména při vyzvedávání nákladů a výzbroje potopených lodí. První ponorka byla představena na Temži Corneliem van Drebbellem asi v roce 1620. Po něm přišla celá řada konstruktérů, jejichž hlavním cílem bylo obohacení se na válce. Vynález ponorky se snažili co nejlépe využít k potápění lodí protivníka. Zmínky o ponorkách v boji máme například i z napoleonských válek“*.

První potápěčský zvon, který umožňoval několika mužům sestoupit na mořské dno, sestrojil roku 1691 Edmund Halley: „*Dřevěný válec ve tvaru zvonu umožňoval práci pod vodou v hloubce až dvaceti metrů po dobu devadesáti minut. Pro prodloužení doby práce pod hladinou jim byly dolů na dno posílány sudy se zásobním vzduchem“*, viz F. Novomeský (2013, s. 22).

Potápěčské zvony byly v 15. a 16. století používány hlavně k záchranným a stavebním pracím. V roce 1788 když John Smeaton stavěl maják v Eddystone, navrhl první použitelnou pumpu, která dokázala zásobovat hlubinný zvon vzduchem. Zajímavé

podle mého názoru je, že podle T. Nortona (2004) jeho ocelová schránka zůstala nejhluběji použitelným kesonem po dalších 150 let.

F. Novomeský (2013) uvádí, že první škola potápění byla založena v roce 1839 Královským námořnictvem. Stalo se tak díky úspěchu skafandru, který byl vynalezen bratry Charlesem a Jamesem Deanovými s pomocí Augusta Siebeho v roce 1834. F. Novomeský (2013, s. 22) tento skafandr popisuje: „*skládal se z kovové přilbice spojené s vodotěsným oblekem z gumových pásů vložených mezi dvě vrstvy kepru. Byl to první oblek, který potápěče dokonale oddělil od vodního živlu a zároveň mu zajišťoval přísun vzduchu*“. T. Norton (2004) se domnívá, že obliba tohoto obleku učinila z jeho konstruktéra, Sieba Gormana z Londýna, nejznámějšího výrobce potápěčské výstroje na světě. Siebeho oblek byl velmi intenzivně využíván při opravách lodí, záchranných pracích pod vodou a sběru mořských hub ve Středomoří. J. Novák (1986, s. 13) shodně s Nortonem popisuje délku používání tohoto skafandru, ale uvádí i určité nedostatky. „*Tento oblek byl bez větších změn využíván více než jedno století, přestože potápěči mohl připravit nemálo situací, kdy se ocitl v nebezpečí života. Prvním z nich byla přírodní hadice se vzduchem, jejíž přetržení, nebo zachycení mnohdy potápěči zajistily poslední chvíle života. Další obavou byl únik vzduchu z obleku hadicí přetrženou vysoko nad potápěčem, což mělo za následek, že hadice fungovala jako vývěva a mnohdy se stalo, že z potápěče podtlak serval kůži i maso a ve skafandru zůstala pouze kostra*“, což je velmi děsivé. Avšak, podle J. Nováka (1986) byl nejobávanějším nebezpečím rychlý výstup na hladinu, který mohl být způsoben například zaseknutím výdechového ventilu. Důsledkem tohoto nekontrolovaného vynoření byla a dodnes je tzv. kesonová nemoc nebo barotrauma². Dlouho se nevědělo, čím je kesonová nemoc způsobována, teprve později byly vypracovány tabulky na základě lékařských pokusů, které sestavil John Haldane, viz 2.2. J. Novák (1986, s. 14) tyto tabulky popisuje jako pomůcku, která potápěči pomáhala, podle délky jeho pobytu v určité hloubce, vypočítat trvání výstupu přerušovaného zastávkami, aby plyn mohl bez nebezpečí vyrchat. Ačkoli technický pokrok přinesl Siebeho skafandru mnohá vylepšení, život mužů pod hladinou byl stále závislý na obsluze čerpadel na hladině.

---

² Poranění tělních tkání způsobené rozpínáním plynu při rychlé změně tlaku

Stejně jako dnes i tehdy byly na samotné potápěče kladeny poměrně vysoké nároky, které sepsal francouzský námořník na začátku 19. století a platí dodnes. „Potápěč musel být zdatný a úplně zdravý muž, klidného a chladnokrevného chování. Ve svém oboru musel být výborně vycvičený. Kašel, rýma nebo silné pocení byly známkou jeho nedostatečné způsobilosti“, viz J. Novák (1986, s. 15).

V roce 1866 navrhli Benoit Rouquayrol a Auguste Denayrouze podle T. Nortona (2004, s. 17) důležitou inovaci. Byl to skafandr, který měl, kromě přívodní hadice vzduchu z hladiny, připevněný na zádech ještě válec se stlačeným vzduchem. Potápěč se tak mohl od vzduchové hadice odpojit a krátce se bez omezení procházet po mořském dně. T. Norton se domnívá, že „nejdůležitějším zlepšením tohoto skafandru byl jednoduchý ventil, který potápěče zásoboval vzduchem se stejným tlakem jako okolí, ale také, že vzduch přiváděl potápěči pouze, když se nadechoval“. J. Novák (1986) však popisuje i zápory tohoto systému. Potápěč totiž dýchal kyslík přiváděný z tlakové nádoby, ale nevydechoval ho zpátky do vody. Byl vydechován do náústku, kde se pohlcoval oxid uhličitý a vzduch obohacený o kyslík se vracel zpět k potápěči. V hloubkách pod třináct metrů se u potápěčů objevovaly neovladatelné křeče, poruchy vědomí a někdy i smrt³. Podle J. Nováka (1986, s. 18) vyřešili konstruktéři skafandru problém tak, že „tlakové nádoby plnili směsí 45% kyslíku a 55% vzduchu což umožňovalo ponoření do hloubek okolo třiceti metrů“. T. Norton (2004, s. 19) tento systém obhajuje tím, že „účelem tohoto přístroje byla možnost odpoutat se, i když to bylo velmi těžkopádné, avšak v té době nijak nedocněna“.

Další, kdo se vydal podobnou cestou jako Benoit Rouquayrol a Auguste Denayrouze, byl podle F. Novomeského (2013, s. 27) anglický vynálezce Henri Fleuss. V roce 1878 si nechal patentovat první model potápěčského dýchacího přístroje, avšak poprvé v historii bez dodávky vzduchu z hladiny, s tzv. uzavřeným dýchacím okruhem. „Přístroj se skládal z tlakové lahve naplněné vzduchem obohaceným o kyslík, ta byla spojena s gumovým vakem, z něhož se potápěč nadechoval. Vydechnutý plyn směřoval druhou hadicí do samostatné nádoby, kde byl zbaven CO₂, obohacen o O₂ a vracel se zpět do dýchacího vaku k novému nádechu“.

---

³ Pozn. autora čistý kyslík je totiž pod tlakem jedovatý.

Tyto přístroje byly před II. světovou válkou, podle F. Novomeského (2013), využívány především jako sebezáchranné dýchací přístroje pro posádky havarovaných ponorek, či k jiným záchranným pracím v malých hloubkách. Těchto oběhových dýchacích přístrojů využíval při svých výpravách a výzkumech během II. světové války Hans Hass, známý ekolog a producent podmořských filmů. Využíval je právě proto, že s tímto přístrojem nevydechoval žádné bubliny a mohl tak nerušeně sledovat podmořský život.

František Novomeský (2013, s. 25) vidí „*první reálný průlom v pohyblivosti člověka pod vodní hladinou ve vynálezu gumových ploutví na nohy, které významně zvyšovaly účinnost pohybů dolních končetin plavce pod vodou. V roce 1920 tento vynález uskutečnili nezávisle na sobě Francouz Louis de Cornelieu a Američan Owen Churchill. Přibližně ve stejné době byla k těmto vynálezům přidána také potápěčská maska. Poprvé ji vyrobil Maurice Ferneze a umožňovala nezkraslené vidění pod vodou*“.

Francouzský námořní důstojník Yves Le Priteur posunul potápění ještě dále. Po vyzkoušení, do té doby využívaného, Siebeho skafandru pochopil, že je to příliš těžkopádné, přitom na hladině závislé zařízení. „*Vymyslel dýchací přístroj, který se skládal z malé tlakové lahve, připevněné na boku a ručně ovládaného ventilu, kam směřoval stlačený vzduch. Při předvádění vynálezu v roce 1926 vydržel pod vodou bez kontaktu s hladinou celých 10 minut. Tento přístroj umožňoval pod vodou zažít skutečný pocit svobody a za pomoci gumových ploutví i možnost volného pohybu. Jednou nevýhodou tohoto přístroje bylo ruční řízení přívodu vzduchu, které vyžadovalo potápěčovo absolutní soustředění*“, viz F. Novomeský (2013, s. 26).

Pro potápěče, byl momentem zlomu rok 1943. T. Norton (2004, s. 19) říká, „*že toho roku se zrodilo moderní volné potápění*“. Novák i Novomeský se shodují na popisu této události. Toho roku se námořník Jacques-Yves Cousteau, v té době již aktivní potápěč, využívající výše popsané zařízení Le Priteura, seznámil s inženýrem Émilem Gagnanem. Společně objevili řešení základního problému dýchání pod vodou. Tím byla automatická regulace přívodu vzduchu úměrně k tlaku okolní vody bez potřeby manuálních zásahů potápěče. V roce 1943 toto zařízení bylo poprvé J.-Y. Cousteauem vyzkoušeno v moři a osvědčilo se. Vynález byl pojmenován symbolicky „*vodní plíce*“ -

Aqualung. Soudobé potápěčské přístroje pracují stále na stejném principu, jaký vynalezli Cousteau a Gagnan v roce 1943, viz F. Novomeský (2013), J. Novák (1986).

• **Historie potápění na našem území**

Z předchozích řádků je zřejmé, že potápění, potápěčská technika vůbec a pronikání člověka pod vodní hladinu mělo nejlepší podmínky pro rozvoj v přímořských státech. I přes toto znevýhodnění existují zmínky o tom, že, se potápění, i když pomaleji, rozvíjelo i u nás.

„Prvním potápěčem na našem území, o kterém se dochoval záznam z první poloviny 16. století, byl“, jak ve své knize píše J. Novák (1986, s. 12), *„patrně nenapravitelný romantik, který se pokoušel odhalit tajemství Hranické propasti. Došel k závěru, že propast nemá dno. Jméno tohoto odvážného předchůdce dnešních speleopotápěčů se bohužel nedochovalo“*. Zajímavé je, že ani dnes skoro 500 let poté, stále nikdo neurčil, kde a jak hluboko se nachází dno Hranické propasti. Existuje teorie, že je to dokonce nejhlubší propast světa.

Další zpráva z minulosti pojednává o jakémsi Marovi z Hrdlořez, který při obležení Prahy Prusy pronikl po Vltavě kolem pruských stráží do obklíčeného města s pomocí nafouknutých hovězích měchů, viz J. Novák (1986).

První skuteční potápěči se však na našem území objevili na začátku 20. století. Podle J. Nováka (1986) to bylo na Ostravsku při likvidování havárie na dole Bedřich v roce 1902. V roce 1907 dovezla C.k. poříční stavební správa Štěchovice - Mělník do Prahy několik Siebeho skafandrů a také Rouquayrolův a Denayrouzeho dýchací přístroj. Byly využívány při podvodních pracích ve Vltavě.

Další rozvoj českého potápění byl následující: *„Při první světové válce se někteří Češi sloužící v jadranských přístavech vyškolili na „mistry potápěčské“, tak zněl tehdy oficiální název jejich kvalifikace. Jedním z těch, který se s touto kvalifikací vrátil do nově vzniklého Československa, byl Emil Buršík. Ten se ve dvacátých letech stal vedoucím potápěčské skupiny, která zkoumala ponornou řeku Punkvu a dno propasti Macochy. Přes tyto atraktivní a populární akce bylo těžištěm využití potápěčů při průmyslových pracích pod vodou. Pomáhali při stavbách a opravách mostů, jezů a plavebních komor. Po skončení II. světové války odstraňovali na Dunaji vraky lodí*

potopených v boji. Nechyběli na stavbách velkých přehrad“, viz J. Novák (1986, s. 21).

Kromě námořníků a techniků se pokoušeli uplatnit pokrok techniky vědci, kteří se snažili využít skafandr ke svým pozorováním. *„Avšak potápěč těžce se ploužící po dně, omotán hadicemi a vířící mraky kalu mohl sice pod vodou pracovat, ale přístup k tajemstvím mu zůstal odepřen až do vynálezu akvalungu“*, viz J. Novák (1986, s. 20).

Z těchto zdrojů je zřejmé, že potápění se stalo novým kolektivním sportem a volnočasovou aktivitou pro širší veřejnou populaci až v polovině 20. století.

2 Potápění jako volnočasová aktivita

Pojmem volný čas a definováním pojmu volnočasová aktivita se zabývá mnoho odborných publikací.

J. Pávková (2002, s. 13) volný čas popisuje jako „*dobu kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění. Pod pojem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná, společensky prospěšná činnost*“.

Pedagogický slovník (2013, s. 341) charakterizuje volný čas takto: „*Čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby*“.

František Novomeský (2013, s. 59) vztahuje volnočasovou aktivitu přímo k potápění. „*Činnost vykonávaná ve volném čase, mimo pracovní vztah a bez nároku na finanční odměnu za činnost pod vodou*“.

V této bakalářské práci můžeme považovat sportovní potápění, volnočasové potápění a rekreační potápění za synonyma. Výchozí literatura s těmito pojmy nakládá různě, přestože se vždy zabývá potápěním jako aktivitou prováděnou ve volném čase.

2.1 Potápění a pedagogika volného času

Z hlediska pedagogiky volného času se domníváme, že potápění jako aktivitu prováděnou ve volném čase by bylo možné zařadit do oblasti zážitkové pedagogiky. Podle J. Neumana „*tvoří aktivity v přírodě významnou součást programu v rámci všech konceptů zážitkové pedagogiky*“, což potápění bezpochyby je. J. Neuman In: Šauerová, Hošek (2005, s. 17, 18) dále říká, „*že ve výchově v přírodě preferujeme nepřímé pedagogické působení, které podněcuje prožitky a proces vytváření vlastních osobních zkušeností. Propojuje se kognitivní, smyslové i motorické učení, podporované*

emotivním vztahem účastníků. Vytváříme situace, ve kterých podporujeme rozhodovací procesy, které jsou doprovázeny prožitky – reakcemi účastníků. Je také zřejmé, že prožitky se podílejí svojí intenzitou na síle výchovného působení. To je podstatou správného výchovného procesu, který také jinými slovy zdůrazňuje zážitková pedagogika“.

Domníváme se, že v tomto kontextu je i potápění ve volném čase výchovným prostředkem. Tato aktivita v sobě zahrnuje určitou míru rizika, a proto je velmi nutné dodržovat pravidla a zásady, viz kapitola 3.1, ale také mít vysokou úroveň sebekázně. Rozhodovací schopnosti, které zážitková pedagogika podle J. Neumana mimo jiné také rozvíjí, jsou v tomto ohledu velmi důležité, stejně jako stanovení cílů a ovlivňujících limitů, které jsou také hlavní součástí každého výchovného procesu.

D. Dobeš (2005, s. 153) říká: „... *abychom se vyhnuli nehodám, nebo zraněním je nejdůležitější přistupovat k potápění zodpovědně, během výcviku se svědomitě naučit respektovat bezpečnostní pravidla a využívat zkušenosti naše vlastní i zkušenosti jiných. Zásady, které je nutné dodržovat, definuje takto: samostatnost, postoj, kondice, zkušenost, dovednosti, angažovanost, zapojení se, rozmanitost a vybavení“.*

Podle tohoto zdroje, dalších výukových a doporučujících materiálů a vlastní zkušenosti lze říci, že při potápění jsme sami odpovědní za své bezpečí. Sebedůvěra v tomto hraje důležitou roli, protože přestože jedno z potápěčských pravidel zní: nikdy se nepotápěj sám. Měli bychom být schopni rychle zvažovat situaci a sami se rozhodovat aniž bychom čekali, že to udělá někdo za nás. Jako u každého z dobrodružných sportů je pro dosažení cílového prožitku a zmenšení rizika úrazu důležité znát a odhadnout své možnosti.

Potápění jako volnočasová aktivita rozvíjí různé oblasti lidské osobnosti, je nutné zvládnout výcvik a další dovednosti spojené se sestavením výstroje a pohybem ve vodě. Důležitá je komunikace a spolupráce s dalšími potápěči, k tomu patří i schopnost udělat kompromis a přijmout odpovědnost nejen za sebe, ale i za ostatní potápěče v týmu. Někdy je důležité překonat sám v sobě počáteční nepohodlí, kdy se můžeme potýkat s horkem, zimou, strachem nebo přírodními vlivy, abychom se dostali k vytyčenému cíli, což souvisí s rozvojem volných vlastností. Domníváme se tedy, že potápění ve

volném čase pozitivně působí na všechny oblasti lidské psychiky a osobnosti.

2.2 Počátky potápění jako volnočasové aktivity - průkopníci

Abychom se mohli zabývat samotným rozvojem potápění jako volnočasové aktivity v České republice, je nutné pro správné pochopení kontextu nejprve zmapovat rozvoj této aktivity v celosvětovém měřítku. Právě ze světa se k nám dostaly první fotografie, kamerové záznamy a zprávy o objevech, které inspirovaly obyvatele vnitrozemského státu k potápění, k aktivitě, jež největší úspěchy ze zřejmých důvodů slavila v přímořských státech.

T. Norton (2004) ve své knize *Hvězdy pod mořem*, výjimečné životy průkopníků potápění, popisuje životy třinácti odvážných mužů, kteří „vynalezli“ potápění, tak, jak ho známe dnes. Ač se každý z těchto mužů lišili způsobem života, způsobem objevování podmořského světa, povahou i národností jedno měli společné. Jejich společným rysem bylo to, že potápěčskou činnost vykonávali jako volnočasovou aktivitu. T. Norton se sice přímo nezmiňuje o volnočasové aktivitě, ale z obsahu knihy je zřejmé a stejně z obsahu předchozích definic volnočasové aktivity, že se potápění věnovali ve volném čase. Tito odvážní muži se vydali různými cestami. Různými cestami se vydávají i dnešní potápěči, kteří těží ze zkušeností, poznatků a vynálezů, jimž tito průkopníci z přelomu 19. a 20. století věnovali celé své životy a majetky. Niže popsaní jsou právě těmi nejvýznamnějšími, kdo stáli na počátku: J.G. Gilpatrick (1896-1950), H.M. Edwards (1800-1885), Ch.W. Beebe (1877-1962), J. Haldane (1892-1964), F. Dumas (1913-1991), H.R. Hass (1919-2013).

Následující osobnosti jsou chronologicky seřazeny. Výjimkou je první J.G. Gilpatrick, který se vymyká svým potápěčským stylem.

- **John Guy Gilpatrick(1896-1950)**

Zaměstnáním letec a spisovatel byl prvním člověkem, který se věnoval bezpřístrojovému potápění, šel cestou domorodců. Potápěl se pouze s potápěčskými

brýlemi, šnorchem, ploutvemi a harpunou. Potápění v této podobě se dnes nazývá freediving, potápění na nádech. J.G. Gilpatrick položil základy tomuto potápěčskému směru a také inspiroval mnoho dalších významných potápěčů, mezi nimi i Hanse Hasse, viz T. Norton (2004).

- **Henri Milne Edwards (1800-1885)**

Lékař a přírodovědec byl prvním, kdo se na vlastní náklady odvážil ponořit v potápěčské přilbě, aby mohl ve chvílích odpočinku, jak sám uváděl, zkoumat podmořská skaliska a tvory pod vodou žijící. „*H.M. Edwards posloužil Julesi Vernovi jako předloha pro profesora Annoraxe v knize Dvacet tisíc mil pod mořem*“, viz Norton (2004, s. 49).

- **Charles William Beebe (1877-1962)**

Zoolog, který pracoval v muzeu, se jako první člověk potopil v zařízení nazývaném batysféra, které podle T. Nortona (2004) vypadalo podobně jako buben pračky s okénky. V tomto zařízení nejprve překročil hranici neuvěřitelných 200 metrů hloubky. Později se ponořil dokonce míli pod hladinu. Dobře si uvědomoval, nebezpečí, kterému čelil, protože při jednom z ponorů prohlásil, že „*jenom mrtví klesli hlouběji*“, viz T. Norton (2004, s. 74). Tímto počínáním položil základy hloubkovému potápění.

- **John Haldane (1892-1964)**

Podle T. Nortona obrovským přínos pro dnešní potápění přinesl také, hrdina z I. světové války a profesor na několika anglických univerzitách, všeobecně známého pod iniciálami J.B.S. Jeho otec, fyziolog, odhalil, jak funguje lidské dýchání. Zachraňoval díky tomu horníky z důlních závalů nebo potápěče postižené kesonovou nemocí. Syna Johna s sebou bral všude už od malička a předával mu své poznatky. Kdo by předpokládal, že ač John vyrůstal v prostředí, kde na následky otrávení plynem umírali lidé v dolech a pod vodou, sám se vydá cestou, jak přímo říká T. Norton (2004, s. 121) „*kdy bude zkoušet na vlastní kůži, co s člověkem může udělat hloubka, vysoký tlak vody nebo konzumace kyseliny HCl. Právě jemu vděčíme za dekompresní tabulky, které zajišťují potápěčům bezpečný návrat na hladinu. Pokusy na sobě samém obhajoval tím, že králík vám nepoví, jak se cítí a nepokusí se s vámi vážně spolupracovat a dělat pokusy na psech vyžaduje licenci ve třech kopiích podepsanou dvěma arcibiskupy*“.

- **Frédéric Dumas (1913-1991)**

Dalším významným „průkopníkem“, jehož životní příběh ve své knize T. Norton (2004) popisuje, je právě Frédéric Dumas. Říká o něm, že to byl „tichý společník“ J.-Y. Cousteaua, se kterým se přátelil a spolupracoval. V roce 1949 spolu vydali první příručku moderního potápění s akvalungem a o čtyři roky později vyšla Cousteauova práce, která se stala nejznámější knihou o potápění na světě, Svět ticha. Měla z velké části původ právě v Dumasových denících. Cousteau a Dumas spolu natočili i stejnojmenný film, který na festivalu v Cannes získal Zlatou palmu, a také Oscara za nejlepší dokument. Podle T. Nortona (2004) Dumas spolu s Cousteauem věnovali celý život hledání potopených lodí a zkoumání chování žraloků. Podařilo se jim vyzvednout z mořského dna mnoho zachovalých artefaktů. Starověké amfory, porcelánové nádoby nebo mramorové sošky, které archeologové předtím znali pouze ze střepů a úlomků. Cousteau a Dumas je pod hladinou moře nacházeli ve zcela neporušeném stavu. Některé vraky lodí, jež objevili, jsou cílem potápěčských misí dodnes. Společně položili základy vrakovému potápění.

- **Heindrich Romulus Hass (1919- 2013)** ⁴

Již nám je známo, že právě výše zmíněný J.G.Gilpatrick byl tím, kdo osobně inspiroval a přivedl k potápění hvězdu úplně prvních filmů natočených pod vodou. Tím byl Heindrich Romulus Hass, ve světě známý jako Hans Hass. T. Norton ve své knize k životu a úspěchům Hasse uvádí, že v roce 1950 díky němu vznikl film Dobrodružství v Rudém moři, který byl oceněn cenou za nejlepší dokument na festivalu v Benátkách. Bylo to úplně první filmové svědectví o tom, jak vypadá přirozený život pod mořskou hladinou. Norton píše, že „jeho filmy měly takový úspěch, že jména Hanse a Lotte⁵ znala každá domácnost“, viz Norton (2004, s. 193).

Dnes jeho filmy a fotografie jen dokazují, jak život pod vodou kdysi vypadal. Sám Hans Hass se zmínil v rozhovoru pro časopis Potápění „*pouhých několik desetiletí stačilo lidem na zničení kdysi bohatých společenství pobřežních ryb*“, viz Buddy

---

⁴ Pozn. autora, Hass byl v době vydání Nortonovy knihy ještě naživu.

⁵ Manželka Hanse Hasse

potápění (2013). Hass nikdy nefilmoval nebezpečné tvory z bezpečné klece, protože se domníval, že by to u žraloků mohlo vyvolat nepřirozené chování, T. Norton (2004, s. 197) se však ve své knize domnívá, že „ *i kdyby to tak se žraloky nebylo, stejně by ochranu odmítl, protože by oslabila vzrušení z jeho první a přetrvávající lásky – potápění za dobrodružstvím*“. Hans Hass svou činností položil základy pro podvodní fotografování a filmování.

Ve Sportovním potápění (1963, s. 16) se píše, že „ *je nesporné, že Jacques-Yves Cousteau a dr. Hans Hass ukázali cestu nových podmořských výzkumů a zároveň položili základy novému druhu sportu*“.

• **Shrnutí**

Domníváme se, že výše popsaní muži jsou pro výzkumné šetření této bakalářské práce velmi důležití. Díky znalosti jejich životů, zálib a motivace, budeme schopni odpovědět na otázku: „ jak se změnila populace potápěčů co do specifík od dob vzniku potápění do současnosti?“

Tito průkopníci svými odvážnými skutky položili základy dnešnímu potápění. T. Norton (2004, s. 238) přímo říká, že „ *stejně jako moře obrousí střepy skla na hladké nefritové drahokamy, tak přetvořilo i je. Dychtíví podmořští lovci s harpunou v ruce byli úbytkem velkých ryb nejprve roztrpčení, později zarmoucení. Postupně se z lovců stali fotografové nebo ochránci přírody bojující za záchranu toho, co kdysi sami zabíjeli. Muzea, která svého času drancovala korálové útesy, aby mohla návštěvníkům předvést nazdobené mrtvolky, si konečně uvědomila, že tak vlastně přestaly existovat žijící atoly, které mohla zkoumat. A z vykradačů lodních vraků se stali archeologové a strážci minulosti*“.

Autoři, píšící o historii potápění, J. Novák (1986), T. Norton (2004) nebo F. Novomeský (2013), se shodují, že hlavním průlomem pro rozvoj rekreačního, volnočasového potápění, byl vynález J.-Y. Cousteaua – Akvalung. Protože toto jednoduché a přitom pohodlné zařízení zaznamenalo po konci druhé světové války velký komerční úspěch a zajistilo, že rekreační potápění se stalo jedním z nejrychleji se rozvíjejících sportů na světě.

3 Rozvoj potápění jako volnočasové aktivity na území České republiky

Podle knihy Sportovní potápění (1985) až do 20. století rekreační nebo sportovní potápění v našem pojetí neexistovalo. Tehdejší úroveň rozvoje techniky neumožňovala, podle tohoto zdroje, provozovat potápění jako sport pro rekreaci a zábavu. Historie potápění je do 20. století převážně historií pracovních aktivit civilního a vojenského charakteru, teprve na přelomu 19. a 20. století se tyto dva proudy od sebe oddělily.

Alexander Richtera, redaktor časopisu Potápěč (3, 1965, s. 12) uvádí: „*Na sportovním potápění si můžeme nejlépe ověřit, jak z individuální záliby a snahy jedinců se téměř přes noc stalo hnutí, jehož velikost a dosah nelze dohlédnout. Projevilo velkou životaschopnost, stalo se středem zájmů tisíců lidí, nejen jako sportovní odvětví, koníček a záliba, ale ovlivnilo i mnohé obory vědní, národohospodářské, podnikatelské i vojenské*“.

Jak bylo výše řečeno jednoduchost a snadné ovládnutí akvalungu otevřely po skončení II. světové války cestu do hlubin tisícům nadšenců. Novák (1986, s. 23) píše, že podobně tomu bylo i v České republice. Když J.-Y. Cousteau a H. Hass napsali o svých dobrodružstvích ve světě ticha řadu knih a natočili několik filmů, z nichž některé se dostaly k nám, reakce obyvatel našeho státu byla přinejmenším nečekaná. „*Gumové dětské kyblíčky se v dílnách kutilů měnily na potápěčské masky, automobilové duše poskytovaly materiál pro svérázné ploutve, novodurové instalatérské trubky zase pro výrobu šnorchlů. Na koleně vznikaly i dýchací přístroje, vodotěsné fotoaparáty, kamery a další pomůcky, z nichž některé dokonce fungovaly. První ploutve a masky dovezené z NDR umožnily návrat dětských kyblíčků zpět na pískoviště a za čas začal potřebnou výbavu včetně dýchacích přístrojů a neoprenových obleků vyrábět i náš průmysl*“.

Právě tento moment můžeme považovat za mezník vzniku volnočasového potápění u nás.

Domníváme se, že tomu bylo tak právě proto, že dříve by obyvatele vnitrozemského státu, obklopeného skoro ze všech stran horami, nenapadlo ponořit se pod hladinu za jiným účelem, než je práce, záchrana tonoucích, či hledání ztracených pokladů.

Všichni potápěči a potápěčské kluby byli v počátcích rozvíjení této aktivity u nás od padesátých let minulého století organizováni Svazarmem. Podle knihy Sportovní potápění (1985, s. 33) v roce 1954-55 vznikají v Československu při ROH první kroužky sportovních potápěčů. *„Na rozhraní roku 55 a 56 požádaly tyto kroužky o založení odborné potápěčské skupiny při vodácké sekci Svazarmu“*. Svazarm také vydal první učebnici, která se jmenuje Sportovní potápění a vyšla v roce 1963. V dalším vydání z roku 1972 je potápění rozděleno na potápěčský sport a potápěčskou činnost. Potápěčský sport kniha popisuje takto: *„ je nepochybně sportem pro mladé zdravé lidi a zásadně sportem pro kolektivy. Jakmile se mladý člověk stane dobrým sportovním potápěčem, může dále na základě získané již praxe a dalším odborným školením zvyšovat si svou potápěčskou odbornost pro práce pod vodou- potápěčskou činnost“*, viz Sportovní potápění (1972, s. 5).

První potápěčský klub na našem území vznikl v roce 1958. Je to Aqua klub Liberec, který funguje dodnes.

Jak uvádí J. Novák (1986, s. 23) v knize, ve které mapoval vznik, vývoj a potápění u nás. *„První potápěčské skupiny u nás vznikly v padesátých letech, právě po vydání Světa ticha. Od r. 1959 jejich činnost organizoval Svazarm“*.

Podle Sportovního potápění (1972) byli v roce 1957 vyškoleni za pomoci NDR čtyři instruktoři sportovního potápění, poté bylo ustaveno jedenáctičlenné vedení potápěčských skupin, které vypracovalo první bezpečnostní a výcvikové směrnice, a dále zdravotní pravidla pro potápění.

Podle J. Nováka (1986) díky Svazarmu začaly i v našich vodách vznikat amatérské fotografie a filmy. Ze sportovního potápění se stala i pomoc národnímu hospodářství při průmyslových akcích a vědeckých výzkumech, také se vyvinuly některé závodní disciplíny a reprezentanti Československa se v nich brzy ocitli na předních místech mezinárodních žebříčků. V roce 1964 vyšlo první číslo časopisu Potápěč. Mezinárodní potápěčská federace (CMAS), která v celosvětovém měřítku koordinuje vědeckou, technickou a sportovní činnost pod vodou a jejímž dlouholetým předsedou byl i Jacques-Yves Cousteau, přijala Československo v roce 1969 za svého 46. člena.

Svazarm postupně uměle vytvářel potápěčské kluby ve všech městech, kde byl bazén. Potvrzuje to i evidence klubů, kterou je možné získat v různých číslech časopisu

Potápěč. V roce 1966 jich bylo evidováno 40, viz Potápěč (5, 1966); v roce 1967 již 125, viz Potápěč (4, 1967). Podle stejného časopisu potápěči nebyli spokojeni s tím, jakým způsobem je Svazarm organizuje, jak nakládá s potápěčskou výstrojí a jakým způsobem zastřešuje volnočasové potápění. Proto v roce 1968 vznikl Svaz potápěčů Československé republiky, čímž se rekreační potápění úplně oddělilo od Svazarmu. Do tohoto svazu se okamžitě přihlásilo 55 klubů. Svazarm nadále organizoval pouze pracovní potápění, viz Potápěč (6, 1968).

- **Současná situace**

Svaz potápěčů existuje dodnes, v současné době eviduje 264 registrovaných klubů, bohužel informace o počtu potápěčů nejsou známy. Neexistuje totiž povinnost se registrovat⁶ a tím se dostáváme k tomu, že neexistuje ani legislativa. Právo v České republice nijak nereguluje, kdo se může potápět a kde. Jediné, čím se potápěči řídí, jsou vnitřní předpisy jednotlivých potápěčských systémů, viz 3.1, které se každý zavázal dodržovat absolvováním určité potápěčské úrovně. Tyto předpisy představují jediný soubor pravidel k bezpečnému sportovnímu potápění. Ze své vlastní zkušenosti vím, že přímořské státy se legislativou zabývají a existují i různé kontrolní instituce. Bez potápěčské licence se v těchto zemích nikdo potápět nesmí pod hrozbou vysoké pokuty. Tuto licenci je možné získat absolvováním výcviku v jednotlivých potápěčských edukačních organizacích. Zároveň každý, kdo dbá o své bezpečí a zdraví se řídí jedním z nejdůležitějších potápěčských pravidel: Nikdy se nepotápěj sám! Sestoupit pod hladinu s člověkem, který neabsolvoval výcvik, tudíž nemá zvládnuté všechny potřebné dovednosti, by v případě i menších potíží mohlo mít pro všechny zúčastněné katastrofální následky.

---

⁶ Interní databáze SPCR (Svaz potápěčů České republiky)

3.1 Výcvik potápěčů – se zvláštním zřetelem k zachování bezpečí

Tato kapitola bude věnována potápěčskému výcviku, bez kterého, jak bylo výše uvedeno, se nikdo nemůže stát potápěčem ani se nemůže bezpečně potápět.

Dnes výcvik probíhá obdobně jako ve Svazarmu s tím rozdílem, že již není nutné procházet nejprve výcvikem potápění na nádech, ale je možné začít výcvikem přístrojového potápění. V případě, že nechceme na mezinárodní úrovni překonávat rekordy ve freedivingu, žádný výcvik není potřeba. Podmínkou však stále zůstává především dobrý zdravotní stav.

Pro lepší vysvětlení a pochopení důležitosti výcviku citujeme část knihy o potápění, Mountain (1997, s. 44): *„Základní výcvik v přístrojovém potápění a úspěšné absolvování kurzu přístrojového potápění u akreditované mezinárodně uznávané potápěčské organizace je nezbytné pro potápěče s vážným zájmem o tento sport. Potápění je nepopíratelně nebezpečný sport, přestože jeho rizika mohou být mnohonásobně snížena vlastním tréninkem a svědomitým dodržováním zásad pobytu v hloubce. Zatímco v některých sportech je možné se obejít bez formální instruktáže a jít cestou získávání zkušeností a experimentování, v potápění to možné není. Jednoduchá nehoda může potápěče pod vodou stát život. Výcvik vám poskytne znalosti, které výsledně zvýší požitek z potápění. Bez uznávané oficiální kvalifikace, která je vyznačena v průkazu potápěče, nebude nikomu povoleno potápět se v žádném z mnoha potápěčských center na světě“.*

Při čtení předchozích řádků můžeme dobře rozpoznat, jak se potápění v čase vyvíjelo. Z kapitoly 2.2 je zřejmé, že nikdo z těchto potápěčů žádná bezpečnostní opatření nedodržoval, naopak všichni fungovali na bázi experimentální, od které nás moderní učebnice o potápění důrazně odrazují.

Všechny potápěčské školy vydávají licence, jejichž platnost je zaručena po celém světě, protože všechny kvalifikační stupně jsou sjednoceny. Tyto licence mohou vydávat pouze instruktoři potápění, kteří mají příslušné osvědčení. Toto sjednocení je nespornou výhodou. Dnes už není třeba, jako tomu bylo u nás dříve, absolvovat výcvik

ve Svazarmu a poté složitě dokládat, že je to stejný výcvik a kvalifikace, jakou vydává CMAS, viz Mountain (1997).

Výcvik potápěčů je rozdělen do praktické a teoretické části. V praktické části se potápěč učí pod vodou správně pohybovat, dýchat z přístroje, vylévat vodu z masky a další nezbytně důležité dovednosti. Teoretická část je zaměřena na potápěčskou fyziku, zdravotvědu a techniku. Úspěšné zakončení výcviku je podmíněno složením praktické i teoretické zkoušky, viz OWD (2011).

Potápěčské asociace a školy někdy mají různé názvy pro stejné kvalifikační stupně, které jsou však vždy označeny ustáleným počtem hvězd. Nejnižší stupeň umožňující potápění ve volné vodě je označen jednou hvězdou, je to základní kurs, který opravňuje potápět se kdekoliv na světě do maximální hloubky 18 m. Tuto kvalifikaci je možné získat od věku čtrnácti let. Pokročilý kurz potápění je označen dvěma hvězdami, v tomto kurzu se prohlubují a rozšiřují dosavadní znalosti, jeho zvládnutí umožňuje potápění do hloubky 33 m. Licence se třemi hvězdami je udělována potápěčům s mnohaletými zkušenostmi a umožňuje potápěči potápět se bez omezení, viz OWD (2011) a Mountain (1997).

3.2 Možnosti potápění v Čechách

Již víme, že potápění se u nás rozvíjí různými směry. Tato kapitola představuje hlavní z těchto směrů, dále možnosti potápění u nás.

Jedním z těchto směrů bylo speleopotápění neboli jeskynní potápění. Jak již bylo výše popsáno, ponorná řeka Punkva, její propojení s propastí Macochou a Hranická propast nedala potápěčům spát od nepaměti. J. Novák (1986) ve své knize popisuje jeden z největších úspěchů, který začal r. 1969, kdy byla objevena Amatérská jeskyně. Zasloužili se o to jeskyňáři Plánivské skupiny brněnského Speleoklubu u Holštejna. Odhalili rozlehlé podzemní bludiště směřující k Macošce a svůj objev popisovali: „ze skal modelovaných erozí prýštily prameny neuvěřitelně čisté vody, tak čisté, jaká může existovat snad už jen v tomto člověkem nedotčeném světě. Podzemní chodby spojovaly

obrovské dómy s překrásnou krápníkovou výzdobou obarvenou roztoky minerálů na nejrůznější barvy a odstíny“, viz Novák (1986, s. 109). J. Novák (1986) dále píše, že úsilí a sen speleologů bylo dovršeno 15. dubna 1975 potápěči z klubu Trygon Brno. Přes dlouhý a nebezpečný jeskynní systém se dostali až na dno Macochy. Amatérská jeskyně po propojení s Punkevní přes Macochu dosáhla délky neuvěřitelných 20700 metrů a stala se nejdelším jeskynním systémem v tehdejší Československu.

Další skupinu rekreačních potápěčů by, podle Nováka, mohla charakterizovat dvě slova. Potopený poklad! V celosvětovém měřítku se většinou jedná o potopené vraky lodí, kolem kterých vznikají potápěčské lokality. Z vlastní zkušenosti mohu říci, že jsou velmi přitažlivé. Postupně se na dně rýsující vrak lodi dokáže zrychlit tep, přestože jej potápěč očekává. Pocit F. Dumase a J.-Y. Cousteaua, kteří položili základy tomuto druhu potápění, musel být mnohokrát znásoben. Popis objevení jednoho z nejatraktivnějších vraků na světě, lodi Tristlegorm, najdeme v knize J.-Y. Cousteaua „Dech moře“.

V České republice se bohužel mnoho potopených vraků nenachází. Když už nějaký je, nachází se v malé hloubce kalných řek. Existuje však, mnoho zatopených lomů, které dříve sloužily pro těžbu kamene, stříbra nebo dokonce zlata. Tyto lomy jsou dnes hlavním centrem pro rozvoj potápění u nás.

J. Novák (1986) popisuje, že první potápěči v těchto lomech nacházeli náradí, jimiž dávní havíři kdysi dobývali horninu, kousky keramických střepů apod. Tyto původní předměty jsou dnes vystaveny v muzeích. Přesto jsou zatopené lomy u nás hlavním místem, kam potápěči jezdí trávit svůj volný čas. Pro zvýšení atraktivnosti těchto lokalit, majitelé lomů uměle dotvářejí prostředí umělým umístěním různých předmětů a vytvářejí podvodní skanzeny. Dnes není raritou při ponoru v nějakém z českých lomů narazit na vrtulník, autobus, potopenou loďku nebo umělou mořskou pannu. Z desítek zatopených lomů můžeme uvést např. lom Leštinka nedaleko Skutče, kde je vytvořen celý skanzen s havířským náradím, vozíky na kolejnicích a domečkem pro odpočinek těžařů.

Tyto lomy slouží i jako tréninkové vodní plochy pro nácvik a osvojování potápěčských dovedností a testování výstroje. Nejsou zde totiž proudy, se kterými se setkáváme v mořích, a proto jsou bezpečnější. Jsou tedy ideální pro výcvik, který musí

každý absolvovat, než se stane potápěčem. Pořádají se tu různá soutěžní klání, například v orientačním potápění. Pro trénink a simulaci různých nebezpečných situací je používají záchranné složky.

Další skupinu tvoří potápěči, kteří se potápějí bez přístroje. Podle Nováka (1986) to začalo tak, že skoro každá činnost vede dříve nebo později k tomu, že lidé, kteří se dané činnosti věnují, spolu začnou soutěžit kdo lépe, rychleji, dál. Tyto různé soutěže probíhají ve volné přírodě ve výše uvedených lomech nebo v bazénech. V bazénech i v našich podmínkách mohou vznikat v této aktivitě rekordy. Pro získání uznání v disciplínách probíhajících ve volné vodě je nutné vyjet na moře. Naše vodní plochy jsou pro tuto aktivitu nevyhovující. Může za to studenější voda, nízká hloubka a horší viditelnost.

Z předchozích kapitol již víme, jak se můžeme potápěčem stát i kde se potápět. Je také zřejmé, že podmínky pro potápění nejsou České republice ve srovnání s přímořskými státy ideální. Proto se můžeme ptát, jaký je důvod toho, že i u nás je poměrně široká základna lidí, kteří se ve volném čase věnují potápění (viz kapitola 3, 246 klubů). Zjištěním motivačních elementů a jejich vymezením se zabývá následující kapitola.

4 Motivace jako proces podnícení chování

Co člověka podněcuje k touze se opakovaně potápět? V této kapitole uvedeme, jaké jsou faktory, které ovlivňují lidské jednání. Pokusíme se popsat, co motivuje člověka, aby se věnoval potápění. Nejprve obecně vymezíme motivaci z pohledu vybraných autorů, poté budeme diferencovat na teoretické úrovni motivaci vnitřní a vnější.

4.1 Vybraná vymezení a aspekty motivace

Motivací se zabývá a v minulosti zabývalo mnoho různých autorů. I když vědci tuto oblast studují hlouběji od 19. století, zatím nedospěli k jednotnému vymezení pojmu motivace ani k jednotnému obsahu. Proto se různí i jejich definice.

P.T.Young In: Mrkvička (1972, s. 13) uvádí, *motivace „je procesem vzbuzení nebo podnícení chování, udržení činnosti v běhu a jejího usměrnění do určité dráhy“*. J. Mrkvička (1972, s. 13) ve své knize parafrázoval: *„Analýza motivace musí počítat se všemi faktory, které budí, udržují a řídí chování. Ptáme se po tom, z jakých zdrojů je celá akce napájena, jakými silami je hnána vpřed a kam míří“*.

Podobně o motivaci hovoří J. Čáp (1987, s. 66) *„motivace (z latinského movere – hýbati pohybován) znamená souhrn hybných činitelů v činnostech, v učení a v osobnosti. Přitom hybným činitelem míníme takové skutečnosti, které jedince podněcují, podporují, nebo naopak tlumí, aby něco konal nebo nekonal. Motivace zahrnuje jednak vnější pobídky a cíle, jednak vnitřní motivy“*.

V. Hošek (1983, s. 4) ve své knize říká, že *„motivace je mnohvrstevný pojem, zavedený pro vysvětlení chování, ale v praxi si za tímto pojmem každý představuje skoro něco jiného. Řada sportovních pragmatiků je např. nakloněna hledat přímý vztah mezi motivací sportovců a slíbenou odměnou za výkon. Ani v teoretické psychologii nepanuje jednota obsahu v pojmu motivace. Některé mají biologické zaměření a obsah pojmu motivace vyplňují pojmy potřeba, emoce, instinkt apod. Jiní vztahují obsah spíše*

k mentálním proměnným - přání, touha, žádost, snaha a další naopak zdůrazňují vazbu na objekty – zájem, postoj, cíl, hodnota, aspirace. Dosavadní teorie motivace vysvětlily pouze dílčí aspekty problematiky, protože většinou vydávaly část pojmu za celek“. Z toho vyplývá, že motivace jako pojem se skládá z proměnných, které jsou pro každého člověka individuální a každého ovlivňují jiným způsobem. Následující kapitola se zabývá teoretickým rozdělením těchto proměnných a jejich vymezením.

- **Vymezení motivace**

J. Švancara odděluje motivaci od motivu: „... *motiv je pohnutkou k činnosti, činitel usměrňující chování jedince k určitému konci, resp. cíli, ať vědomému nebo nevědomému, motivovat pak znamená podnítit pohnutku*“. Motivy dále rozděluje: „*na primární a sekundární, přičemž primárními motivy podle něj jsou vrozené potřeby jako například hlad nebo žízeň. Sekundárními motivy myslí potřeby získané, psychogenní, jako jsou sociální kontakt, potřeba úspěšného výkonu nebo zájem*“, viz Švancara (1979, s. 129-132).

M. Nakonečný (1972) také považuje za důležité odlišit od sebe pojmy motivace a motiv. Motivace je podle něj proces chování, funkcí, který je podmíněn dispozicemi, motivy. Tyto dispozice jsou souhrou, konstitucí vnějších a vnitřních faktorů. Vnějšími faktory může být např. hrozba, mzda nebo společenské uznání. Vnitřními faktory může být např. seberealizace, uspokojení vnitřních potřeb nebo zásad.

J. Čáp (1987, s. 67) v psychologii rozděluje jednotlivé, dílčí potřeby, zájmy a jiné motivy, které jsou vždy ve vzájemných vztazích. Mohou se podporovat nebo se střetávat v konfliktu, ale vždy vytvářejí celistvou motivaci člověka. Jako základní termín pro označení jednotlivých motivů považuje Čáp potřebu. Podle něj je to „*vlastnost spojená s biologickými, psychologickými a sociologickými aspekty, která závisí na vztahu jedince k prostředí, závislosti na určitém druhu životních podmínek a projevuje se vyhledáváním těchto podmínek a prožíváním stavuje jejich nasycení, nedostatku, případně střídáním těchto stavů*“.

4.2 Diferenciace motivace – vnitřní motivy a vnější pobídky (incentivy)

J. Čáp uvádí, že motivace zahrnuje vnitřní motivy i vnější pobídky a cíle. Přičemž pobídkami je v tomto případě myšleno například zboží ve výkladní skříni, pobídky trenéra při sportovním utkání apod. J. Čáp (1987, s. 67) uvádí příklady cílů: „*ukončit studium, stát se uznávaných odborníkem v oboru nebo třeba vyhrát sportovní utkání a příklady motivů: zájem o sport, potřeba činnosti nebo kladné citové vztahy k lidem*“. A zároveň připouští, že „*člověka může vést k určitému jednání současně několik motivů a stejné jednání jednoho člověka může být výsledkem jiné kombinace motivů než u druhého, např. jeden pracuje převážně ze zájmu obor a z radosti, kterou mu ta práce působí, kdežto druhý třeba převážně z potřeby vyniknout a dosáhnout společenského uznání*“. J. Čáp (1987) také uvádí, že ne vždy si člověk svou motivaci plně uvědomuje. Může si uvědomovat třeba jen vnější cíl ne však další faktory, které ho k němu mohou podněcovat nebo odrazovat.

M. Nakonečný (2014) považuje za důležité rozlišovat vnitřní motivy a vnější motivující podněty, které mohou být označovány jako incentivy: „*podněty se stávají incentivy jen v určitém vztahu ke stávajícím motivacím, resp. motivům: nápoj je incentivou jen pro žízničího. V tomto smyslu se někdy hovoří o popudech či pohnutkách, které vyvíjejí tlak na chování jaksi zevnitřku, a o pobídkách, které vyvolávají tlak z vnějšku. Avšak puzení a přitahování tvoří jednotu: jsme přitahováni jen tím, co signalizuje přímé nebo zprostředkované uspokojení nějaké potřeby*“, viz Nakonečný (2014, s. 46).

Příkladem uspokojení takovéto potřeby, je potřeba prožitku. J. Kuban (2006, s. 7) se pokouší pojem prožitek shrnout jako „*pocit radosti z překonání vlastních psychických bariér, velmi často spojených s pocitem strachu*“. Také uvádí, že v dnešní uspěchané době se zdroje prožitků postupně přenesly do oblasti individuálních zájmů a volného času, ale každý člověk vyhledává prožitky podle jiného vzorce. Může se podle něj jednat o vyhledávání zkušeností nebo vyhledávání napětí a dobrodružství, které souvisejí hlavně se sportem.

Motivaci tedy můžeme chápat jako souhrn faktorů, motivů, které ovlivňují lidské chování, zaměření pro vykonávání určité aktivity.

4.3 Motivace v kontextu potápění

Z předchozích řádků můžeme s jistotou určit, že motivace pro potápění je determinována souhrnem sekundárních motivů, potřeb, protože dlouhodobý pobyt pod vodou není člověku přirozený - voda pro něj je nedýchatelná. Zároveň však nemůžeme generalizovat a jednoznačně určit, zda je ovlivňována vnějšími nebo vnitřními faktory a dispozicemi, které jsou u každého člověka individuální a mohou se lišit. Z tohoto důvodu je vymezení a zjištění motivace předmětem této bakalářské práce.

Člověka k potápění mohou vést různé motivy, cíle nebo pohnutky. Mohou být vnější i vnitřní – pocit sounáležitosti s nějakou skupinou, kolektivem, pocit volného pobytu pod vodou, společenská prestiž, zájem o život pod vodou, případně jen potřeba aktivně trávit dovolené a volný čas.

Podle kapitoly 1.2, můžeme říci, že motivy lidí potápět se, jsou v čase proměnlivé. Zpočátku to byly motivy, které sloužily k naplnění základních potřeb – obživa, zdroj potravy. Lidé v moři potravu nalézali, nebo se potápěli za peníze. Toto se změnilo na konci 19. a začátku 20. století. Tehdy se lidé začali potápět pro uspokojení svých vnitřních potřeb, nikoli za účelem hmotného zisku viz kapitola 2.2. Motivace těchto mužů byla souhrnem cílů, pobídek i vnitřních motivů, jak bylo popsáno výše. Chtěli získat společenské uznání, stát se odborníky v oboru, odhalit tajemství skrývající se v hlubinách, pomoci široké veřejnosti přiblížit svět pod vodou a veškeré své majetky do potápění investovali.

Tuto kapitolu výstižně shrnuje A. Kachlík ve třetím vydání Časopisu Potápěč (1965, s. 21) takto: *„To jediné společné, co snad spojuje potápěče všech dob, je touha proniknout do neznámého světa a prostředí, i když víme, že tato touha měla v minulosti a má dnes různé motivy a cíle. Někdy jde více o zájmy materiální, jindy o vědecké poznatky, nebo častěji o prosté emocionální zážitky a prožitky“*.

Jaká je motivace ovlivňující volbu potápění jako volnočasové aktivity na začátku 21. století, je předmětem výzkumu této bakalářské práce.

5 Výzkumné šetření

Výzkumné šetření je v této bakalářské práci zaměřeno na zjištění specifík populace potápěčů jako cílové skupiny, se zvláštním zřetelem k motivaci, která ovlivňuje volbu potápění jako volnočasové aktivity. Teoretická východiska poskytly úvodní kapitoly práce.

Jako konkrétní výzkumný problém byla formulována specifika populace volnočasových potápěčů ve vztahu k vybraným faktorům a jejich motivace k potápění ve volném čase. V souvislosti s tímto cílem byla stanovena hlavní výzkumná otázka: **Jaká jsou specifika populace potápěčů a jaká je jejich motivace k potápění ve volném čase? Za ústřední hypotézu považujeme: Mezi potápěči převažuje zájem o život pod vodou nad touhou po dobrodružství a motivace vnější se postupně mění na vnitřní.**

Dále budeme ve výzkumném šetření stanovovat hypotézy k tomuto problému a ověřovat jejich platnost formulovat a vyhodnocovat výzkumné otázky.

V tomto kontextu byla nejprve zvolena kvantitativní výzkumná strategie, metodou sběru dat byl dotazník a data byla analyzována za využití výčtu relativních a absolutních četností. Používání přístroje při potápění jako volnočasové aktivitě a genderové difference byly posuzovány na základě využití chí-kvadrátu. „*U této kategorie testů významnosti se ověřuje, zda četnosti, které byly získány měřením, se významně odlišují od teoretických četností, které odpovídají dané nulové hypotéze*“, viz M. Chráska (2003, s. 80). Na základě této literatury jsme pracovali s hladinou významnosti 0,05 (5%). Posléze se ukázalo, že bude třeba téma motivace doplnit o kvalitativní výzkumnou strategii a jako metoda sběru dat byl zvolen polostrukturovaný rozhovor. Data byla analyzována za využití otevřeného kódování.

Níže jsou v obecné rovině oba přístupy i zvolené metody sběru a analýza dat představeny.

5.1 Kombinovaný výzkumný design

Na základě informací získaných z odborné literatury a především ve vztahu k cíli práce jsme se rozhodli pro výzkumné šetření v této bakalářské práci využít kvantitativně orientovanou strategii.

„Předpokládá se, že lidské chování můžeme do jisté míry měřit a předpovídat. Kvantitativní výzkum využívá náhodné výběry, experimenty a silně strukturovaný sber dat pomocí testů, dotazníků nebo pozorování. Konstruované koncepty zjišťujeme pomocí měření, v dalším kroku zjištěná data analyzujeme statistickými metodami s cílem je explodovat, popisovat, případně ověřovat pravdivost našich představ o vztahu sledovaných proměnných“, viz Hendl (2005, s. 46).

Tato kvantitativní strategie byla doplněna o kvalitativní. Zvolili jsme tak proto, abychom rozšířili pohled na motivaci, tím, že jsme zařadili rozhovory s 11 respondenty. Tyto rozhovory jsme následně otevřeným kódováním kategorizovali.

Kvalitativní přístupy jsou výhodné, protože jsou *„přímočarým a nekomplikovaným procesem“* a *„osvědčují se v případech, kdy je předmětem výzkumu neobvyklá skupina, situace nebo zdroj sběru dat“*, viz Řiháček, Čermák, Hytych (2013, s. 6-9).

Data pro výzkumné šetření jsme v první fázi získávali pomocí dotazníku. V tištěné formě nám bylo umožněno provést toto šetření v obchodě s potápěčským vybavením v Hradci Králové. V elektronické formě byly dotazníky umístěny na stránkách virtuální potápěčské konference, s podrobným návodem pro vyplnění.

• **Popis a stanovení hypotéz**

Jako potápěče a zároveň budoucího pedagoga volného času, mě velice zajímalo, jak vidí potápění samotní potápěči, co jim tato aktivita přináší, jaká jsou specifika této skupiny, jaké jsou důvody pro zvolení konkrétně této aktivity, proč si vybrali jako volnočasovou aktivitu právě potápění.

Bohužel žádná monografie, zabývající se konkrétně těmito projevy v českém ani v zahraničním publikačním éteru není k dispozici, proto jsou všechny hypotézy založeny pouze na dostupné literatuře.

V knize o počátcích potápění, tak jak ho známe dnes, T. Norton popisuje všechny průkopníky potápění jako muže, dokonce ani J. Novák v popisu vývoje a historie potápění se nezmiňuje o ženách. Na základě této literatury a vlastních zkušeností se domníváme, že v současnosti se potápění ve volném čase věnuje více mužů než žen (H1). **H1: V současnosti se potápění věnuje více mužů než žen.** Tato hypotéza byla sycena otázkou č. 1.

T. Norton také ve své knize říká, že první potápěče vedla touha po poznání a dobrodružství když na vlastní kůži zkoušeli, co s člověkem může udělat hloubka, vysoký tlak, výbuch pod vodou nebo: „konzumace kyseliny HCl“ viz Norton (2004, s. 121). Nortonovo zmapování průkopníků potápění také ukazuje na fakt, že většinu z nich pod vodou nejvíce zajímal podmořský život. Domníváme se, že vzhledem k důrazu na bezpečnost, který je v dnešní době kladen na provozování potápěčské aktivity převažuje u potápěčů v současnosti zájem o podvodní život nad touhou po dobrodružství? (H2) **H2: Mezi potápěči převažuje zájem o život pod vodou nad touhou po dobrodružství.** Hypotézu sytily otázky č. 13, a doplňující otázka č. 12.

Dále je z odborné literatury, viz Norton (2004) známo, že se potápěči snažili najít způsob, který by jim umožnil sledovat život pod vodou co nejdéle. My se domníváme, že s dnešními potápěči je to stejné, a mezi respondenty budou převažovat ti, kteří se potápějí s přístrojem, oproti těm, kteří se potápějí bez přístroje.(H3). **H3: Mezi respondenty budou převažovat ti, kteří se potápějí s přístrojem, oproti těm, kteří se potápějí bez přístroje.** Tato hypotéza byla sycena otázkou č. 10.

T. Norton také popisuje všechny průkopníky potápění jako velké dobrodruhy, kteří byli podmořským objevům schopni obětovat vše. Pod hladinu se pouštěli, aniž by věděli, co je čeká a zdali se ve zdraví budou schopni vynořit. „*Například když se J.B.S. Haldane poprvé ponořil ve skafandru do hloubky deseti metrů, prohlásil. Bolely mě uši, ale bubínky mi nepraskly*“, viz Norton (2004, s. 118). Moderní učebnice od experimentování odrazují a kladou důraz „*na svědomité dodržování zásad pobytu v hloubce*“, viz Mountain (1997, s. 44). My se domníváme, že současní potápěči tyto

zásady opravdu dodržují, tudíž dnes na rozdíl od minulosti se postoj potápěčů k bezpečnosti v této volnočasové aktivitě liší (VO1). **VO1: Jaký je postoj potápěčů k bezpečí v této volnočasové aktivitě?** Tuto VO řeší otázky č. 16, 17, 18, 19 a 20.

První učebnice popisuje potápění jako nový kolektivní sport. (Sportovní potápění, 1963). My se domníváme, že respondenti upřednostňují potápění v kolektivu, než osaměle. (H4). **H4: Respondenti upřednostňují potápění v kolektivu, než osaměle a potápění vnímají jako kolektivní sport.** Tato hypotéza byla sycena otázkou č. 11.

VO2: Jaká vybrané faktory se objevují u populace potápěčů a jak potápěči pohlížejí na rozvoj potápění ve volném čase?

Zajímaly nás tyto faktory:

- Věk, profesní orientace, orientace na sport obecně, časový úsek věnovaný potápění ve volném čase, členství ve společnostech, tendence doporučit potápění ve volném čase druhým, názor na faktory podporující rozvoj potápění ve volném čase v České republice. Tato VO byla sycena otázkami číslo 2, 3, 4, 5, 6, 9, 21, 22 a 23.

Pro volbu a následné vykonávání různých aktivit je důležitý také pojem prožitek. Podle J. Kubana (2006, s. 4) „*se tento pojem stal frekventovaný mezi laickou veřejností. Mezi veřejnost se dostal především prostřednictvím komerční sféry, která výrazy prožitek a prožitkovou využívá zejména pro zatraktivnění své nabídky různých aktivit, které nejčastěji zasahují do volnočasové sféry v oblasti aktivní rekreace a sportovních aktivit. Konkrétní představy se pak týkají jakékoliv činnosti, která umožní si co nejvíce „užít“.* Uvedená oblast činnosti se pak liší podle zájmové sféry dotazovaného“. Také uvádí, že v dnešní moderní době, mají lidé tendenci k vyhledávání prožitků a „*prožitky jiných lidí lze následovat*“, viz Kuban (2006, s. 6). Na základě této literatury se domníváme, že volbu potápění jako volnočasové aktivity ovlivňují nejen zájmy konkrétního člověka, ale hlavně společnost, ve které se dotyčný pohybuje a ptáme se jaká je motivace respondentů k provozování potápění jako volnočasové aktivity, dále nás zajímá, zdali je to motivace vnitřní, či vnější nebo zdali jde o následování prožitků, případně jaká je mezi těmito faktory souvislost (VO2). **VO3: Co motivuje respondenty k potápění ve volném čase?** Tato VO byla řešena otázkami č. 7, 8, 14,

15, doplňována a zpřesňována byla pomocí rozhovorů s 11 respondenty, kteří potápění provozují ve volném čase.

- **Metody výzkumu**

Pro metodu sběru dat jsme použili dotazník. Data z dotazníku jsou analyzována matematicko-statistickou metodou. Všechny výpočty procentních a četnostních údajů byly zpracovány pomocí platformy SPSS verze 19. Používání přístroje při potápění jako volnočasové aktivity a genderové diference byly posuzovány na základě využití chí-kvadrátu. Rozhovory byly kategorizovány pomocí otevřeného kódování.

Dotazník „je způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Dotazník je nejfrekventovanější metodou zjišťování údajů. Dotazník je určen především pro hromadné získávání údajů. Proto se považuje za ekonomický výzkumný nástroj a můžeme jím získávat velké množství informací při malé investici času“, viz Gavora (2010, s. 121).

Výsledky výzkumu jsme konzultovali s instruktory potápění pomocí řízených rozhovorů. Jejich cílem bylo najít vysvětlení některých výsledků dotazníkového šetření.

Polostrukturovaný rozhovor „představuje dostatečně flexibilní metodu, která dává respondentovi možnost volně mluvit o tématu, reflektovat svůj postoj k němu a rozvíjet o něm své myšlenky. Současně výzkumník může v reálném čase sledovat, co se v rozhovoru vynořuje, co je významné pro respondenta a zároveň může rozhovor usměrňovat tak, aby se neodchýlil od tématu“, viz Smith In: Řiháček, Čermák, Hytych (2013, s. 15).

Otevřené kódování „vyjadřuje nastavení výzkumníka, který je v této fázi analýzy otevřen objevování nových významových jednotek a utváření dalších konceptů“, viz Řiháček, Čermák, Hytych (2013, s. 49).

- **Popis výzkumného vzorku**

Dotazník, který jsme vytvořili, byl rozdán potápěčům v obchodě s potápěčským vybavením v Hradci Králové a umístěn na internetových stránkách potápěčské konference, kde spolu komunikují potápěči napříč celou Českou republikou, aby byla zajištěna co možná nejvyšší objektivnost výzkumu. Otázky a způsob jejich kladení byl konzultován s vedoucím bakalářské práce a s několika instruktory potápění. Otázky byly formulovány a vytvořeny na základě předem stanovených hypotéz. Některé otázky byly obecné, zjišťovaly základní informace o respondentech. Jiné měly za úkol vzbudit pocit důležitosti respondentova názoru nebo poskytnout prostor, pro možnost vyjádření se. Všichni respondenti dostali přesný návod, jakým způsobem při vyplňování dotazníku postupovat. Podmínkou pro vyplnění dotazníku bylo, že respondentův finanční příjem nesmí zajišťovat právě potápěčská aktivita. Celkem se nám navrátilo 139 vyplněných dotazníků, které obsahovaly 23 otázky (viz příloha). Pro vyhodnocování výsledků bylo možno použít pouze 124 z celkového počtu vyplněných. Ve vyloučených dotaznicích byla více než polovina otázek nevyplněná. Cílem dotazníkového šetření bylo ověřit platnost hypotéz a zhodnocení.

Další výzkumná data jsme získali pomocí polostrukturovaného rozhovoru, viz příloha (č. 2), s 11 respondenty, kteří splňovali stejné podmínky, jaké byly stanovené pro dotazníkové šetření. Cílem bylo získat autentické výpovědi respondentů a zjistit podrobnosti a detaily, které jsou jedinečné pro každého konkrétního respondenta, čehož by se dotazníkovou metodou jen obtížně dosahovalo.

5.2 Interpretace výsledků výzkumu

Níže budou představeny hypotézy a výzkumné otázky, včetně jejich vyhodnocení a dílčích interpretací. Kvantitativně orientovaná data byla pro přehlednost doplněna tabelárně a graficky. Kvalitativní data jsou představena dle vzniklých kategorií a doplněna na některých vhodných místech fragmenty přímých citací účastníků výzkumu. Doplnující údaje jsou obsaženy v přílohách (č. 2 a č. 3).

- **Verifikace hypotéz:**

H1: V současnosti se potápění věnuje více mužů než žen.

Podmínkou potvrzení této hypotézy je nutné vyvrátit nulovou hypotézu. H0: V současnosti se potápění věnuje stejný počet mužů jako žen. Platnost této hypotézy byla ověřována podle chí-kvadrátu, s hladinou významnosti 0,05 (5 %). Tato hypotéza byla sycena otázkou č. 1.

Otázka číslo 1: Uveďte pohlaví

Na tuto otázku vybralo 96 ze 124 dotázaných odpověď A, tedy muž, zbylých 28 dotázaných vybralo odpověď B – žena.

Pohlaví	Pozorovaná četnost (P)	Očekávaná četnost (O)	P – O	$(P - O)^2$	$(P - O)^2/O$
Muž	96	62	34	1156	18,65
Žena	28	62	-34	1156	18,65

X^2 = testové kritérium chí-kvadrát

$$X^2 = (P - O)^2/O$$

1 stupeň volnosti

$$X^2 = 18,65$$

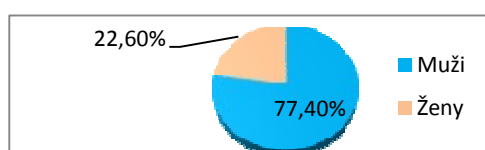
Kritická hodnota testového kritéria chí-kvadrát = 3,841

Kritická hodnota testového kritéria chí-kvadrát < X^2 => odmítnutí nulové hypotézy, jedná se o statisticky významný výsledek výzkumu.

Na základě tohoto statistického výpočtu byla H_0 – nulová hypotéza vyvrácena. Můžeme říci, že odpověď není ani dílem náhody. Z toho vyplývá, že **tato hypotéza (H1) se verifikovala.**

Pro přehled je zde v grafickém znázornění představen výsledek ještě v procentuálním výčtu.

Graf č. 1: Pohlaví respondentů, otázka č. 1 (Zdroj: vlastní)

H2: Mezi potápěči převažuje zájem o život pod vodou nad touhou po dobrodružství.

Tuto hypotézu je možné potvrdit, když bude mezi respondenty převažovat zájem o život pod vodou nad touhou po dobrodružství tzn. bude to život pod vodou o minimálně 30 % vyšší výskyt než touha po dobrodružství. Hypotézu sytily otázky č. 13, a doplňující otázka č. 12.

Otázka číslo 13: Nejzajímavější pro mě při potápění je, otázka číslo 12: Vyhledávám nejvíce:

Ze všech odpovědí respondentů na otázku č. 13 jsme zjistili, že v 38,9 % je pro potápěče nejzajímavější život pod vodou ve 38,9 %, oproti odpovědi dobrodružství, která byla zastoupena pouze ve 3,5 %. V doplňující otázce č. 12 varianta, kdy potápěči nejvíce vyhledávají ryby a rostliny a její 36,4 % výskyt mezi odpověďmi potvrdil, že výsledky otázky č. 13 nejsou dílem náhody, protože z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že i když respondenti měli ve dvou různých otázkách (č. 12 a 13) pokaždé jiné možnosti výběru v obou variantách, nejčastěji ze všech odpovědí byla zvolena možnost, obsahující „Život pod vodou“.

H2 tedy může být potvrzena v případě, že platí x_1 (život pod vodou) je vyšší než x_2 (dobrodružství) zvětšená o 30 % četnosti výskytu.

H2 platí když: $x_1 > x_2 + 30\%$

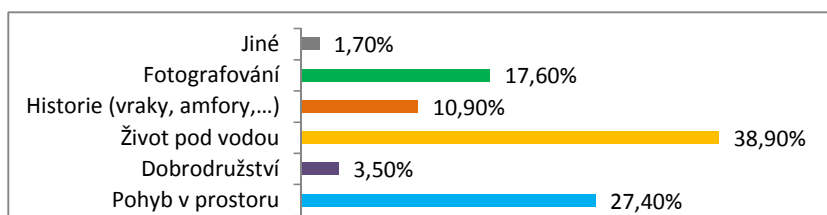
$$38,9\% > 3,5\% + 30\%$$

$$38,9\% > 33,5\%$$

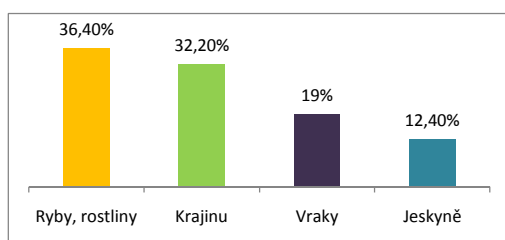
Z této rovnice vyplývá, že **tato hypotéza (H2) se verifikovala**.

Pro přehled je zde v grafickém znázornění představen výsledek všech odpovědí ještě v procentuálním výčtu s popisy.

Graf č. 2: Nejzajímavější je, otázka č. 13 (Zdroj: vlastní)

Graf č. 3: Nejvyhledávanější objekty, otázka č. 12 (Zdroj: vlastní)

Pod vodou je pro potápěče ze všech odpovědí procentně nejzajímavější „Život pod vodou“ (38,9 %), dále pak „Pohyb v prostoru“ (27,4 %), „Fotografování“ (17,6 %), „Historie“ (10,9 %), „Dobrodružství, překonávání vlastního strachu“ (3,5 %), varianta „Jiné“ (1,7 %), v bližším popisu této možnosti respondenti uvedli „žraloci“ a „jeskyně“.

Z grafu č. 3 je zřejmé, že nejvíce potápěčů pod vodou vyhledává „Ryby, rostliny“, tato možnost byla označena v 36,4 %, varianta „Krajina“ byla vybrána v 32,2 %, „Vraky“ v 19 % a z celkového počtu odpovědí byly v 12,4 % označeny „Jeskyně“.

H3: Mezi respondenty budou převažovat ti, kteří se potápí s přístrojem, oproti těm, kteří se potápí bez přístroje.

Podmínkou potvrzení této hypotézy je nutné vyvrátit nulovou hypotézu. H0: Mezi respondenty se potápění s přístrojem věnuje stejný počet dotázaných jako potápění bez přístroje. Platnost této hypotézy byla ověřována podle chí-kvadrátu s hladinou významnosti 0,05 (5 %). Tato hypotéza byla zkoumána prostřednictvím otázky č. 10.

Otázka číslo 10: Potápím se s:

Na tuto otázku vybralo 108 ze 124 dotázaných odpověď A, tedy potápím se s přístrojem, zbylých 16 dotázaných vybralo odpověď B – bez přístroje.

Potápím se	Pozorovaná četnost (P)	Očekávaná četnost (O)	P – O	(P – O) ²	(P – O) ² /O
S přístrojem	108	62	46	2116	34,13
Bez přístroje	16	62	-46	2116	34,13

X^2 = testové kritérium chí-kvadrát

$$X^2 = (P - O)^2/O$$

1 stupeň volnosti

$$X^2 = 34,13$$

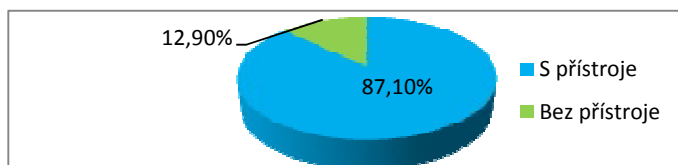
Kritická hodnota testového kritéria chí-kvadrát = 3,841

Kritická hodnota testového kritéria chí-kvadrát < X^2 => odmítnutí nulové hypotézy, jedná se o statisticky významný výsledek výzkumu.

Na základě tohoto statistického výpočtu byla H0 – nulová hypotéza vyvrácena. Můžeme říci, že odpověď není ani dílem náhody. Z toho vyplývá, že **tato hypotéza (H3) se verifikovala.**

Pro přehled je zde v grafickém znázornění představen výsledek ještě v procentuálním výčtu.

Graf č. 4: Využívání přístroje, otázka č. 10 (Zdroj: vlastní)

H4: Respondenti upřednostňují potápění v kolektivu, než osaměle a potápění vnímají jako kolektivní sport.

Pro potvrzení této hypotézy je nutné, aby kolektiv převyšoval volbu „osaměle“ převyšovat o alespoň 60 %. Tuto hypotézu ověřují otázky č. 11.

Otázka číslo 11: Většinou se potápím s:

Ze všech odpovědí respondentů na otázku č. 11 jsme zjistili, že v 20 % (x_1) se potápěči ve volném čase potápějí s rodinou, 48,9 % (x_2) z dotázaných se nejčastěji potápí s přáteli a 18,9 % (x_3) s potápěčským klubem. Odpověď potápím se sám (x_4) nezvolil žádný z respondentů.

H4 tedy může být potvrzena v případě, že platí $x_1 + x_2 + x_3$ je vyšší než x_4 zvětšená o 60 % četnosti výskytu.

H4 platí když: $x_1 + x_2 + x_3 > x_4 + 60\%$

$$20\% + 48,9\% + 18,9\% > 0 + 60\%$$

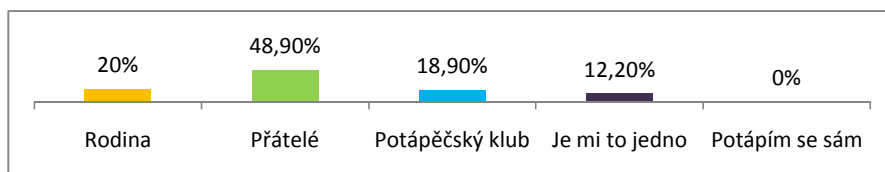
$$87,8\% > 60\%$$

Z této rovnice vyplývá, že **tato hypotéza (H4) se verifikovala.**

Odpověď kdy potápěči zvolili „je mi to jedno“ není pro potvrzení hypotézy rozhodující, proto není obsažena ve výpočtu. Vzhledem k tomu, že bylo možno zaškrtnout více možností, můžeme říci, že některým respondentům je jedno v jakém kolektivu se potápějí, ale vždy je to v kolektivu dalších, nikdy samostatně, což jen potvrzuje, že potápění je samotnými potápěči vnímáno jako kolektivní sport.

Pro ilustraci uvádíme grafické znázornění výsledků.

Graf č. 5: Kolektivní sport, otázka č. 11 (Zdroj: vlastní)

VO1: Jaký je postoj potápěčů k bezpečí v této volnočasové aktivitě?

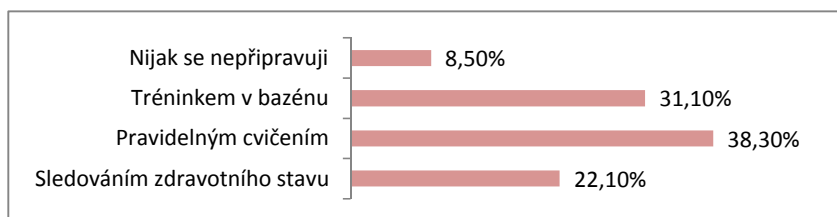
Tuto výzkumnou otázku řeší v dotazníku otázky č. 16, 17, 18, 19 a 20.

Pro lepší přehled jsou níže výsledky otázek znázorněny graficky v procentuálních výčtech absolutních četností s popisy.

Otázka číslo 17: Na potápění se celoročně připravuji:

(Lze zaškrtnout více možností)

Graf č. 6: Příprava na potápění, otázka č. 17 (Zdroj: vlastní)

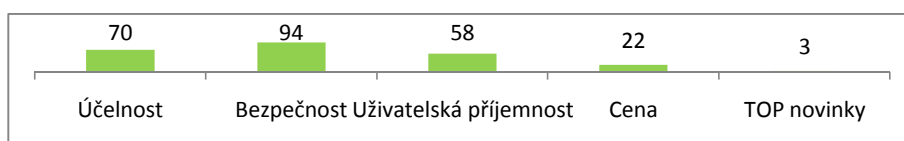

Odpovědi dotázaných potápěčů na tuto položku ukazují, že nejčastěji se připravují pravidelným cvičením (38,3 %), dále pak tréninkem v bazénu (31,1 %). Sledování zdravotního stavu je pro respondenty v důležitosti na třetím místě (22,1 %). Možnost „nijak se nepřipravuji“, je mezi odpověďmi zastoupena 8,5 %.

Otázka číslo 16: Na výstroji mě nejvíce zajímá:

(Lze zaškrtnout více možností)

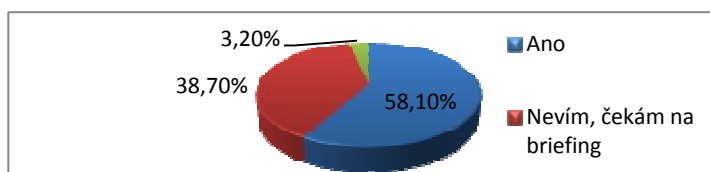
Graf č. 7: Preferovaná výstroj, otázka č. 16 (Zdroj: vlastní)

Graf absolutní četnosti ukazuje výsledky šetření takto. Nejdůležitější je pro dotázané, bezpečnost výstroje (94), účelnost vybavení (70), uživatelská příjemnost (58), cena výstroje (22) a nejnižší důležitost respondenti přikládají možnosti „TOP novinky“ (3).

Otázka číslo 18: Před ponořením si sám zjišťuji, co mě čeká:

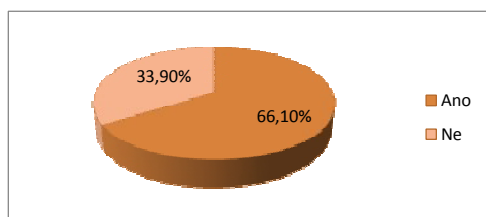
Graf č. 8: Aktuální připravenost, otázka č. 18 (Zdroj: vlastní)

Na každé ponoření se aktivně připravuje 58,1 %, naopak 38,7 % z dotázaných nevědí, co mohou očekávat a raději si počkají na odborný briefing. Možnost jiné byla zvolena ve 3,2 % odpovědí, v konkretizaci této odpovědi se většinou objevovala odpověď „jak, kdy“ nebo „když znám lokalitu, připravovat se nemusím“.

Otázka číslo 19: Byl jste osobně svědkem nebo účastníkem nehody při potápění:

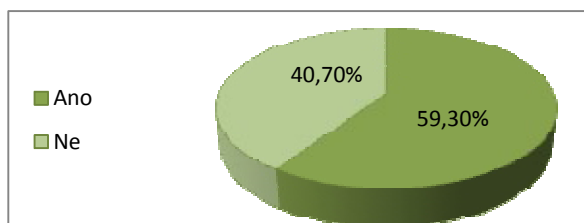
Graf č. 9: Účast při nehodě, otázka č. 19 (Zdroj: vlastní)

Graf s výsledky ukazuje, že 66,1 % dotázaných se osobně setkalo, nebo bylo svědkem nehody při potápění. 33,9 % se s nehodou nikdy neseťkalo.

Otázka číslo 20: V případě, že jste na předchozí otázku odpověděl(a) ANO, začal(a) jste dělat něco jinak (setkal jste se s nehodou):

Graf č. 10: Poučení z nehody, otázka č. 20 (Zdroj: vlastní)

Potápěči, kteří se setkali s nehodou, změnili něco na svém přístupu v 59,3 %, naopak 40,7 % se chová stejně jako před tím.

Z výše uvedených grafů (č. 6, 8) vyplývá, že před každým ponořením je připraveno 58,1 % dotázaných, 3,2 % z celkového počtu uvedla možnost jiné. Při konkretizaci této odpovědi, však několikrát uvedli, že to není třeba, když lokalitu znají. Dále pak 61,3 % dotázaných sleduje pravidelně novinky v potápění. Ve třetí doplňující otázce pouhých 8,5 % uvedlo, že se na potápění celoročně nepřipravuje, celých 91,5 % dotázaných označilo způsob, jakým se připravují. Potápěče také nejvíce zajímá bezpečnost a účelnost vybavení viz graf 7. Z odpovědí na výše uvedené otázky vyplývá, že potápěči ve volném čase se o své bezpečí zajímají a na aktivitu se celoročně připravují. Alarmující mohou být výsledky otázek 19 a 20, kdy respondenti u odpovědi respondentů vyplývá, že ne vždy se poučili z nehody, které byli svědkem. Domníváme se, že to může být způsobeno právě tím, že každý člověk si myslí, že právě jemu se nehoda stát nemůže, to platí nejen u potápění, ale obecně u všech aktivit, kterým se člověk věnuje.

VO2: Jaká vybrané faktory se objevují u populace potápěčů a jak potápěči pohlíží na rozvoj potápění ve volném čase?

Zajímaly nás tyto faktory:

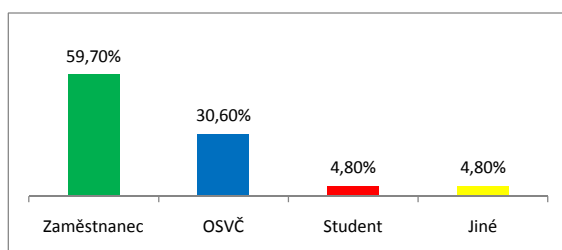
- Věk, profesní orientace, orientace na sport obecně, časový úsek věnovaný potápění ve volném čase, členství ve společnostech, tendence doporučit potápění ve volném čase druhým, názor na faktory podporující rozvoj potápění ve volném

čas v České republice. Tato VO byla sycena otázkami číslo 2, 3, 4, 5, 6, 9, 21, 22 a 23.

Pro lepší přehled jsou všechny otázky opět graficky znázorněny a popsány.

Otázka číslo 2: Uveďte status:

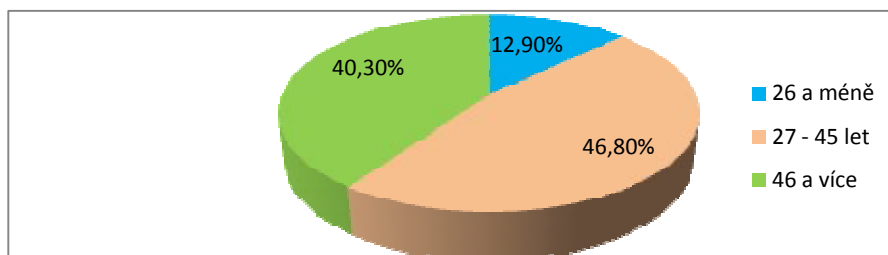
Graf č. 15: Status respondentů, otázka č. 2 (Zdroj: vlastní)

Z odpovědí, které dotazovaní uvedli, vyplývá, že mezi potápěči je 59,7 % zaměstnanců, 30,6 % OSVČ (osob samostatně výdělečně činných) a shodně 4,8 % studentů a respondentů, kteří uvedli možnost jiné. Při konkretizaci této odpovědi všichni, kteří tuto možnost zvolili, uvedli „důchodce“ nebo „pracující důchodce“.

Otázka číslo 3: Uveďte věkovou kategorii:

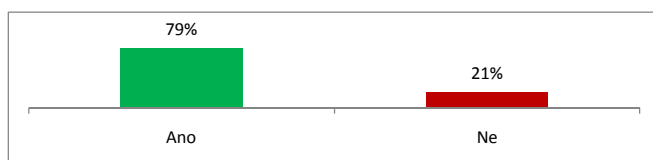
Graf č. 16: Věk respondentů, otázka č. 3 (Zdroj: vlastní)

Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že nejméně 12,9 % dotazovaných se pohybuje ve věkovém rozmezí do 26 let, naopak nejvíce je zastoupeno věkové rozmezí mezi 27 a 45 lety 46,8 %. Věk 46 let a více uvedlo 40,3 % respondentů.

Otázka číslo 4: Provozuji/provozoval(a) jsem ve volném čase výkonnostně nějaký sport déle než 3 roky? (výkonnostně se v tomto případě rozumí, že jsem alespoň 3x týdně trénoval(a) a zúčastňoval(a) jsem se soutěží, turnajů, závodů apod.)

Graf č. 17: Sport, otázka č. 4 (Zdroj: vlastní)

Z odpovědí, které respondenti v této položce označili je zřejmé, že 79 % dotázaných pravidelně sportuje nebo sportovalo a pouhých 21 % nikoliv.

Otázka číslo 5: Pokud jste se věnovali nějakému sportu, uveďte jakému: (Otevřená otázka)

Tabulka č. 1, otázka č. 5: Přehled sportů

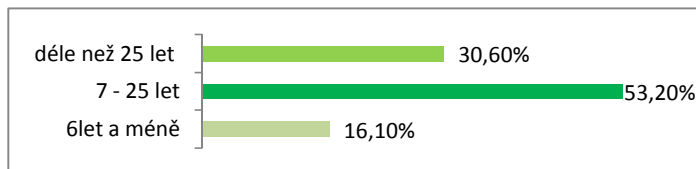
Sport	Platná procenta
Plavání	34,70%
Fotbal	8,20%
Ostatní míčové sporty	26,50%
Kanoistika	14,30%
Jiné	16,30%

Po kategorizaci odpovědí tabulka ukazuje, že nejvíce respondentů 34,7 % uvedlo, jako sport, kterému se věnovali plavání, 26,5 % hrálo míčové hry, 14,3 % uvádí kanoistiku a poslední kategorizovatelnou položkou je s 8,2 % fotbal. V dalších 16,3 % se objevili např.: orientační běh, cyklistika, lyžování, squash, hokej, tenis a hasičský sport. Tyto odpovědi nepřekročily práh 3 % četnosti.

Otázka číslo 6: Uveďte, jak dlouho se potápíte:

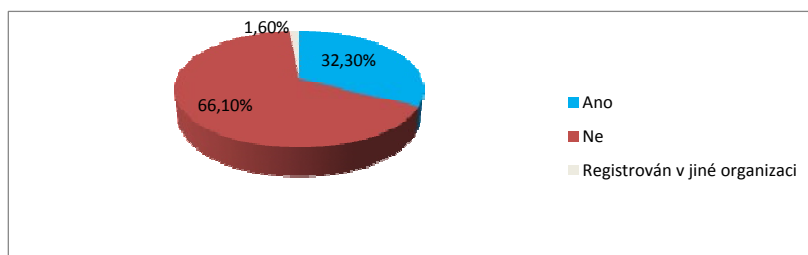
Graf č. 18: Délka provozování aktivity, otázka č. 6 (Zdroj: vlastní)

Graf č. 18 ukazuje, že 16,1 % dotázaných se potápí 6 let a méně, nejvíce respondentů 53,2 % se této aktivitě věnuje mezi 7 a 25 lety. 30,6 % respondentů se potápí déle než 25 let.

Otázka číslo 9: Jste členem SPCR (Svaz potápěčů České republiky)?

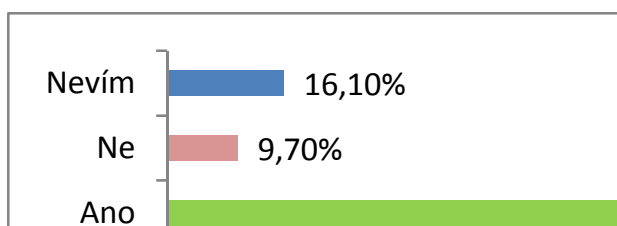
Graf č. 19: Členství v SPCR, otázka č. 9 (Zdroj: vlastní)

U této položky nám graf ukazuje, že 32,3 % potápěčů je členem SPCR naopak 66,1 % nikoliv, 1,6 % respondentů je členem jiné organizace.

Otázka číslo 21: Doporučil(a) bych potápění ostatním:

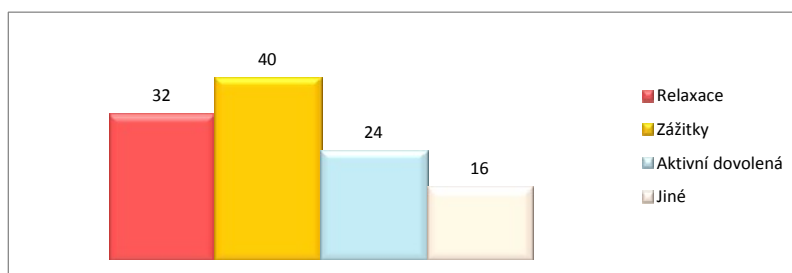
Graf č. 20: Atraktivita potápění, otázka č. 21 (Zdroj: vlastní)

Z odpovědí na tuto položku v dotazníku jsme zjistili, že celých 74,2 % respondentů, by potápění doporučilo i ostatním, 9,7 % potápění naopak nedoporučuje, 16,1 % na otázku odpovědělo nevím.

Otázka číslo 22: Pokud byste doporučil(a) potápění i ostatním, uveďte proč:
(Otevřená otázka)

Graf č. 21: Doporučení, otázka č. 22 (Zdroj: vlastní)

U otázky č. 22 bylo opět nutné odpovědi kategorizovat. Celkem jsem odpovědi rozdělila do čtyř kategorií, v grafu vidíme jejich absolutní četnost, z nichž „Zážitky“ odpovědělo 40 z dotázaných respondentů. Do této varianty jsem zařadila odpovědi jako: „je to super“, „zažít něco nového“, „zajímavý sport“ a jim podobné. Do kategorie „Relaxace“ je zařazeno 32 odpovědí typu: „odpočinek“, „uklidnění“, „odpoutání od shonu“, „ticho“, „skvělý relax“. Možnost „Aktivní dovolená“ nebylo třeba nějak kategorizovat, odpovědi (24) byly téměř vždy spojením těchto dvou slov. Poslední je položka „Jiné“ (16), s odpověďmi nekategorizovatelnými, jejichž četnost nepřekročila 3%.

Otázka číslo 23: Uveďte faktory, které podle Vás ovlivňují rozvoj potápění a počet potápěčů: (Otevřená otázka)

Tabulka č.2: Ovlivňující faktory, otázka č. 23 (Zdroj: vlastní)

Faktory	Četnost
Finanční dostupnost	44

Parta, kolektiv	20
Možnost cestování	49
Potřeba aktivně trávit dovolenou	28
Zvědavost, dobrodružství	41
Komerce, informace	32
Módní záležitost	30
Potápění se nerozvíjí	7
Jiné	32

Po kategorizaci odpovědí na poslední dotazníkovou položku ukazuje absolutní četnost variant tabulka číslo 2. Faktor, který podle respondentů nejvíce ovlivňuje rozvoj potápění je „Možnost cestování“ (49), obsahuje konkrétně položky: „možnost jet jinam než do Jugoslávie“, „kamkoli na světě se můžeme dostat rychle letadlem“, „cestování“, „otevření hranic“ apod. „Finanční dostupnost“ (44), zahrnuje odpovědi jako: „lidé jsou movitější“, „finanční dostupnost vybavení, cestování“, „potápět se u nás můžete i bez peněz“ a těmto podobné odpovědi. Varianta „Zvědavost, dobrodružství“ (41) obsahuje podobné možnosti, jako v položce č. 8. Shodný počet odpovědí se objevuje u faktorů „Komerce, informace“ (32), obsahující odpovědi typu: „z potápění se stal business“, „informace o lokalitách z celého světa“, „dostupnost informací“ apod., položka „Jiné“ (32) zastupuje odpovědi jako „nevím“, „překonávání sám sebe“, „možnost potápění v ČR“, „možnosti kurzů“, „TV“, „jednoduchost zařízení“, četnost odpovědí nepřesáhla 3%. „Módní záležitost“ (30) zahrnuje opakující se odpovědi „prestiž“, „potřeba být IN“, „popularita nového sportu“. Položky v tabulce „Aktivní dovolená“ (28) „Parta, kolektiv“ (20) „Potápění se nerozvíjí“ (7) vlastně nebylo třeba kategorizovat, odpovědi respondentů, byly vždy v podobném znění.

Tato výzkumná otázka nám řekla mnohé o potápěčích, jejich názorech na potápění i o aktivitě jako takové. Podrobněji viz diskuze výsledků.

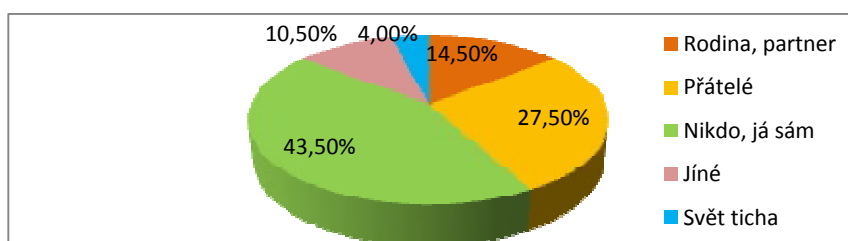
VO3: Co motivuje respondenty k potápění ve volném čase?

Tato VO byla řešena otázkami č. 7, 8, 14, 15. Pro doplnění a zpřesnění zjištěných dat byla použita kvalitativní výzkumná strategie. Pohled na motivaci tím byl rozšířen o rozhovory s 11 respondenty, kteří potápění provozují ve volném čase. Tyto rozhovory jsme následně otevřeným kódováním kategorizovali a budou představeny níže, po uvedení deskriptivních výsledků.

Výsledky jsou představeny v grafickém znázornění v procentuálních výčtech vždy s popisem dané skutečnosti.

Otázka číslo 7: Uved'te, kdo Vás k potápění ve volném čase přivedl:

Graf č. 11: Přivedl mě k potápění, otázka č. 7 (Zdroj: vlastní)

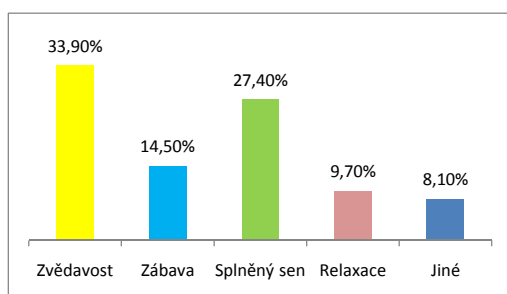

Z počtu dotazovaných potápěčů nejvíce 43,5 % označilo odpověď „Nikdo, já sám“. V 27,4 % respondenti byli přivedeni k potápění přáteli a 14,5 % uvedlo, že to byl někdo z rodiny nebo partner. V možnosti „Jiné“, která byla zastoupena 14,5% odpovědí, se opakovaly možnosti pouze film a knihy, z toho se v několika málo případech objevil konkrétní název „Svět ticha“, protože to považujeme za důležité pro tuto bakalářskou práci, v grafu má své vlastní místo.

Ani při součtu variant odpovědí „Rodina, partner“ a „Přátelé“ čímž bychom se dostali na 41,9 %, kdy byl k potápění respondent přiveden někým ze svého blízkého okolí, nemůžeme z těchto odpovědí říci, že volba aktivity záleží na společnosti, kterou je dotazovaný obklopen, protože 43,5 % ze všech uvedlo odpověď „nikdo, já sám“, zbytek respondentů k potápění přivedla kniha nebo film.

Otázka číslo 8: Uved'te, co Vás vedlo k tomu, že jste začal(a) sám ze sebe potápění aktivně provozovat: (Otevřená otázka)

Graf č. 12: Motivace k potápění, otázka č. 8 (Zdroj: vlastní)

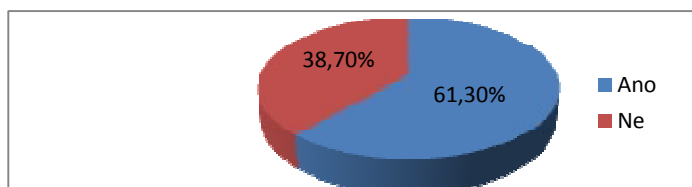

V této otázce bylo opět nutné odpovědi respondentů kategorizovat. Z tohoto grafu můžeme vyčíst, že varianta „Zvědavost“ je zde zastoupena 33,9 % do této skupiny patřily odpovědi jako: „touha po poznání“, „chtěl jsem to vidět na vlastní oči“, „byl jsem zvědavý“, „chuť to zkusit“, „nová aktivita“ apod. Varianta „Splněný sen“ 27,4 % obsahuje spojení dvou položek, které se v různých formulacích opakovaly: „dětský sen“, „láska k moři“. Další varianta je nazvána „Zábava“ se 14,5 %. Do této kategorie jsme zařadili následující odpovědi: „koníček“, „zábava“, „zážitky“, „nudil jsem se“ a jim podobné. Další možností je „Relaxace“ s 9,7 %, zahrnuje tyto možnosti: „uvolnění“, „ticho“, „útek od reality, ruchu“, „relaxace“. Poslední možností jsou odpovědi s nízkou četností, např.: „donutil mě manžel“ nebo „žraloci“ s 8,1 %.

Na grafu č. 12 jasně vidíme, že varianta odpovědí, které zahrnují zvědavost, procentuálně výrazně převyšuje všechny ostatní možnosti. Přestože je zřejmé, že všechny dotázané potápěče výhradně zvědavost nemotivuje, u 33,9 % je zvědavost nejfrekventovanějším motivačním faktorem, který respondenti uvedli, přestože otázka byla otevřená.

Otázka číslo 14: Sleduji pravidelně novinky o potápění (aktuality, technické novinky, periodika, apod.)

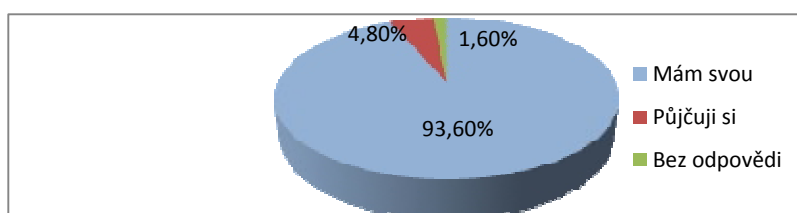
Graf č. 13: Zájem o novinky, otázka č. 14 (Zdroj: vlastní)

Graf č. 13 ukazuje, že 61,3 % dotázaných se o novinky v potápění zajímá, 38,7 % nikoliv.

Otázka číslo 15: Výstroj:

Graf č. 14: Výstroj, otázka č. 15 (Zdroj: vlastní)

Na tuto otázku odpovědělo 93,6 % dotázaných, že mají svou vlastní výstroj, 4,8 % vlastní výstroj nemá a 1,6 % respondentů neodpovědělo.

- **Kategorizace kvalitativních dat**

Na kvantitativní výzkumné šetření jsme v této části navázali kvalitativním, abychom rozšířili a doplnili pohled na motivaci respondentů, tím, že jsme zařadili rozhovory, tato data nebylo možné prostřednictvím dotazníků získat.

Data získaná z rozhovorů byla analyzována následujícím způsobem. Nejprve byly z rozhovorů odstraněny otázky, aby nevytvářely “návod” pro stanovení kategorií – tím byla zajištěna počáteční čistota analýzy. Rozhovory byly opětovně pročitány každý zvlášť, aby bylo zajištěno plné porozumění jejich textu. Poté jsme v prvních dvou rozhovorech označili stejná slova, slovní spojení podobného významu – ty jsme považovali za dílčí jednotky – tzv. kódy (některé kódy zůstali v tzv. nativním znění tak,

jak je formulovali samotní respondenti, jiné kódy byly formulovány tak, aby neztratily svůj význam - přehledně viz např. kategorie 1 a 2). Postupně jsme takto přidali další dva rozhovory, kterými jsme ověřovali, zda i v dalších interview najdeme shody. Z kódů postupně vzešly nadřazené, zastřešující kódy – kategorie, které se staly nositeli konkrétních významů pro téma motivace. Naší snahou bylo, aby kategorie nesly skutečně kvalitativní názvy, nikoli pouze popisné a aby se vztahovaly k našemu cíli zjistit, jakými atributy vnější i vnitřní motivace se budou potápěči vykazovat a v jakých detailech a jedinečnostech. V průběhu analýzy jsme opakovaně revidovali výčet kategorií a některé jsme přidali, či dle obsaženosti kódů upravili. Níže je uvedeno 8 kategorií, které jsme analýzou rozhovorů získali.

Kategorie 1: Významní druzí motivují

- Kódy: rodiče, manžel, manželka, partner, kamarádi

Za významné druhé zde byli podle pohledu Blatného a Plhákové (2003) považovány především rodičovské osoby, dále pak životní partneři. Vždy šlo tedy o osoby respondentovi blízké, s kterými má privátní nebo přátelský vztah. Za zajímavou výpověď považujeme sdělení respondenta 8: „*Manželka mi zakázala skákat padákem, tohle byla jediná další věc, která mě lákala.*” Respondentovi 5 zakoupila kurz potápění manželka k narozeninám. S trochou nadsázky můžeme na základě zjištěného konstatovat, že manželky jsou zdrojem vnější motivace.

Kategorie 2: Touha dokázat to, co vidím u druhých

- Kódy: pod vodou tak dlouho jako druzí, chtěl jsem se taky potápět , chtěl jsem sám vidět to, co viděl Cousteau.

Domníváme se, že tato kategorie potvrzuje Kubanovo následování prožitků, viz kapitola 4.2. V souvislosti s potápěním můžeme říci, že následování prožitků rovná se zvědavost – osobně se setkat s neznámým světem pod vodou.

Kategorie 3: Potápění je zajímavé a není to nuda

- Kódy: nejzajímavější aktivita, vyzkoušel jsem a zaujalo mě to

U této kategorie zmínil respondent 9, že potápění vyzkoušel náhodně: „*Jednou jsem vyzkoušel na dovolené u moře – nebavilo mě se jen válet.*” Tato kategorie nám říká, že

potápění je pro respondenty nejzajímavější aktivitou, a proto se rozhodli ji vyzkoušet ve svém volném čase.

Kategorie 4: Tendence potvrdit si zprostředkované informace na “vlastní kůži” aneb význam vlastní zkušenosti jako motivační faktor

- Kódy: tendence vědět, jaké je to doopravdy pod vodou, je pravda, co říkají ostatní, touha vidět vše, o čem respondent slyší, vidět vlastníma očima to, co na videu, v TV

U této kategorie nacházíme pestrý výčet odpovědí. Jako ilustrativní příklad uvádíme výpověď respondenta 7: „... *kdyby o tom kamarádi tolik nebásnili, asi bych nezačal.*” Respondentka 2: „*Chtěla jsem vědět, jestli to pod vodou je opravdu takové, jak je to vidět a TV a jestli je pravda, co o potápění říkají ostatní.*” A dodává, že: „... *jinak bych do toho asi nešla, výcvik je náročný.*” Respondent 9 chtěl vědět, jestli: „... *to v moři vypadá stejně jako podle National Geographic.*”

Kategorie 5: Život pod vodou skýtá nové objevy

- Kódy: něco, co jsem ještě neviděla, pokaždé vidím něco jiného, každý ponor je jiný, svět pod vodou se neokouká

Z této kategorie vyplývá zjištění, že i když zvědavost dotázaným již byla ukojena, stále se k potápění vracejí a jejich motivace se tím mění z počáteční vnější na vnitřní pohnutky. Respondentka č. 3 uvedla „... *baví mě to čím dál víc, je to výborná relaxace a hlavně to ticho.*“

Kategorie 6: Bez druhých by to nezačalo (aneb význam zkušenosti druhého)

- Kódy: nezačal, neměl bych s kým, asi ne

U této kategorie byly odpovědi respondentů velmi stručné, převážně jednoslovné a vzhledem k jasnému vyjádření nebylo využito doplňujících otázek. V této kategorii se opět projevila důležitost následování prožitků, ale také důležitost ovlivnění kolektivem.

Kategorie 7: Osamocný potápěč = komplikovaný začátek

- Kódy: cesta by byla těžší, složitěji bych se k tomu dostával, nevím, jestli bych se odhodlal

Respondent č. 8 uvádí, že se potápět chtěl ale „... *ale složitěji bych se k tomu dostával*“ a respondent č. 11 uvedl, že se potápět chtěl „... *ale nevím, jestli bych se odhodlal do toho jít*.“ Z toho můžeme soudit, že i když je původní motivace některých potápěčů vnitřní, bez správného kolektivu lidí není jisté, že by se dnes potápění skutečně věnovali.

Kategorie 8: Potápění je jedinečné (aneb potápění ničím nenahradíš)

- Kódy: myslím, že to srovnat s ničím nemůžu, ne, je to specifické, pro mě nic podobného neexistuje, na suchu není možné vidět tolik, co pod vodou

V této kategorii bylo patrné, že respondenti považují potápění za něco jedinečného a mnohdy vůbec nepřipouštějí, že by mohlo mít obdoby v jiných sportovních aktivitách. Níže uvádíme odpovědi, které se této kategorii vymykají a mohou být proto zajímavé. Respondentka 3 nejdříve popřela podobnost potápění s čímkoli, pak ale sdělila příměr: *“Obecně bych řekla, že parašutismus, oni mají padák, my láhev se vzduchem.”* Respondent 4 zde mj. vyzdvihl atributy zodpovědnosti a bezpečí: *“Myslím, že paragliding – výcvik, náročné, zodpovědnost nejen za sebe, sebeovládání, jen trochu větší riziko...”* Respondenti 2 a 7 také nejprve podobnost negovali, ovšem posléze potápění přirovnali k horolezectví. Také bychom tuto kategorii mohli shrnout tak, že sám potápěč pro sebe neumí určit jinou aktivitu, která by mu přinášela právě ty benefity, které nachází v potápění. V obecné rovině je respondenty potápění přirovnáváno k adrenalinovým sportům prováděným v přírodě, ke kterým je potřeba výcvik, kvalitní vybavení a vysoká míra zodpovědnosti.

Z výsledků všech rozhovorů je patrné, že počáteční impulz pro výběr potápění jako volnočasové aktivity pocházel u respondentů z vnějšku a bez tohoto impulzu by se zřejmě k potápění nedostali. Ať už se jednalo o pobídku okolí, či následování prožitků druhých, jedná se zde o motivaci vnější. Z rozhovorů také vyplývá, že tyto prožitky i pobídky ostatních vzbudily zvědavost, kterou se respondenti rozhodli ukojit. Zvědavost, se jako nejfrekventovanější faktor objevila i ve výsledcích z dotazníkového šetření (otázka č. 8). Dále můžeme říci, že tato vnější motivace se po čase změnila na vnitřní,

kdy již není důležité, co se nově o potápění dozvíme, ale vlastní zkušenost, kdy jsou si již potápěči dobře vědomi toho, co jim potápění přináší.

5.3 Diskuze výsledků

Výzkumné šetření je v této bakalářské práci zaměřeno na zjištění specifík populace potápěčů jako cílové skupiny se zvláštním zřetelem k motivaci, která ovlivňuje volbu potápění jako volnočasové aktivity.

V rámci diskuze výsledků budou okomentovány a vyhodnoceny hypotézy a zodpovězeny výzkumné otázky.

V rámci výzkumného šetření jsme nejprve zjišťovali (H1), jaké je zastoupení mužů a žen mezi potápěči ve volném čase. Zjistili jsme, že více než tři čtvrtiny z dotázaných jsou muži. Tyto výsledky jsme konzultovali s instruktory potápění, kteří se pohybují v našem okolí a konkrétně nízké procento žen mezi potápěči vysvětlovali tím, že ženy jsou bázlivější stvoření než muži a nejtěžší pro ně je překonat vlastní pochybnosti a strach. Ovšem, když už je k potápění někdo přivede a úspěšně absolvují výcvik, oslovení instruktoři se shodují na tom, že bývají lepšími a spolehlivějšími potápěči než muži, což je paradoxně způsobeno tím, co ženy od potápění odrazuje, je to velký respekt z vody, ale také rozvážnost a zodpovědnost.

Jednou z dalších ověřovaných hypotéz bylo, zdali mezi potápěči převažuje zájem o život pod vodou nad touhou po dobrodružství (H2). Předpokladem bylo, že dotázaní se nejvíce zajímají o život pod vodou (ověřují otázky 12,13), což by potápěče současnosti odlišilo od průkopníků potápění, jež pod vodu lákala touha po dobrodružství, objevování světa pod vodou bylo spíše přidanou hodnotou. Tato hypotéza byla verifikována, život pod vodou je pro potápěče opravdu nejzajímavější. Samozřejmě by někdo mohl namítnout, co jiného by se také mohlo pod vodou hledat. Rozmanitost podvodního světa, je ovšem veliká. Stejně jako v horách na pevnině, mohou potápěče uchvacovat skalní reliéfy, pozůstatky po lidské činnosti, jeskynní systémy nebo možnosti pohybu, jež nám umožňuje hustota vody. Výsledky odpovědí na výše uvedené otázky jednoznačně ukazují, že nejvíce se potápěči zajímají o podvodní život („Ryby, rostliny“). V otázce č. 12 tato varianta z dalších tří možných („Krajina“ 32,2 %, „Vraky“ 19 %, „Jeskyně“ 12,4 %) získala 36,4 % ze všech odpovědí. U otázky č. 13,

potápěči opět vybrali, že nejzajímavější je pro ně „Život pod vodou“ v 38,9 % všech odpovědí. Na stupnici zajímavosti jsou další varianty uspořádány takto: „Pohyb pod vodou“ (27,4 %), „Fotografování“ (17,6 %), „Historie“ (10,9 %), „Dobrodružství, překonávání vlastního strachu“ (3,5 %) a „Jiné“ (1,7 %). Obě výše uvedené otázky byly podobně položeny, jen možnosti v nich se lišily, právě proto, abychom zjistili objektivní výsledek.

Dále jsme zjišťovali, v jaké míře jsou mezi potápěči zastoupeni ti, kteří se potápějí s dýchacím přístrojem (H3). Odpovědi na otázku č. 10 jednoznačně ukázaly, že s přístrojem se potápí 87,1 % dotázaných, pomocí chí-kvadrátu byla hypotéza verifikována. Toto potvrzení jsme očekávali, protože, jak je popsáno v teoretické části, lidé se po staletí pokoušeli pobyt pod vodu co nejvíce prodloužit, domníváme se, že by bylo krokem zpět, nevyužívat dostupnou technologii při provozování jakékoliv aktivity.

Také jsme předpokládali, že potápěči upřednostňují potápění v kolektivu, než samostatně a vnímají potápění jako kolektivní sport (H4), což maximálně potvrdily odpovědi dotázaných na otázku č. 11. Všechny odpovědi byly rozvrženy mezi varianty „S rodinou“ (20 %), „S přáteli“ (48,9 %), „Potápěčský klub“ (18,9 %), „Je mi to jedno“ (12,2 %)“, možnost „Sám“ nebyla využita žádným z respondentů. Tato hypotéza tedy byla verifikována a je to další faktor, který odlišuje dnešní potápěče od průkopníků této volnočasové aktivity.

Další zkoumanou otázkou (VO1) bylo, jaký je postoj potápěčů k bezpečí. Zjistili jsme, že se potápěči na tuto aktivitu celoročně připravují (viz otázka č. 17) nejen sledováním zdravotního stavu, udržováním fyzické kondice apod., ale sami se ve většině aktivně zajímají o to, co mohou pod vodní hladinou očekávat – otázka č. 18 byla dotazovanými zodpovězena takto, 58,1 % respondentů uvedlo, že si před ponorem informace sami zjišťují, 38,7 % nikoliv a 3,2 % uvedlo jinou odpověď. Zamýšleli jsme se nad tím, proč jsme dosáhli právě takovéto procentní hodnoty a ne vyšší, jak jsme se původně domnívali. Myslíme, že je to způsobeno tím, že mnohdy není možné informace o dané lokalitě získat. Potápěčská centra, ze zjištěných důvodů, neprozrazují a přímo nepopisují konkrétní lokality. Tedy dříve než při briefingu, který probíhá před každým zanořením, není možné potřebné informace získat. Podle odpovědí na otázku č. 16 potápěči na výstroji nejvíce upřednostňují bezpečnost. Cena jakožto ovlivňující faktor výběru (absolutní četnost odpovědí 22 z celkového počtu 247), pro potápěče evidentně

nehraje významnou roli. Domníváme se, že postoj k bezpečí je částečně patrný i z H4. Při ověřování této hypotézy jsme zjistili, že žádný z dotázaných se nepotápí sám. Zdá se nám až neuvěřitelné, že by potápěči, jako skupina byli takto disciplinovaní a všichni dodržovali první a nejdůležitější pravidlo potápění, které zní: „Nikdy se nepotápěj sám!!!“. Mohla by vyvstat otázka, zdali všichni odpovídali podle skutečnosti. Myslíme si, že vzhledem k tomu, že všechny dotazníky byly anonymní a 90 % ze všech bylo vyplněno přes webové rozhraní, můžeme se na pravdivost odpovědí spolehnout. Když se ovšem podíváme na výsledky odpovědí u otázek 19 a 20, kde z grafu č. 18 můžeme vyčíst, že celých 66,1 % respondentů se setkalo s nehodou při potápění, ale pouhých 59,3 %, viz graf. 19, se z této nehody poučilo, můžeme konstatovat, že ukázkovou skupinou, dbající o bezpečnost, potápěči nejsou. V tomto případě, podle našeho názoru, není jen záležitostí potápění, že si myslíme, že právě nám konkrétně se nehoda stát nemůže, ale celkově všech aktivit, které člověk provozuje.

Domníváme se, že s tím souvisí také volná otázka č. 23, kdy respondenti uvedli, že finanční dostupnost, viz tabulka č. 2, ovlivňuje rozvoj potápění, jako volnočasové aktivity (VO2), jistě by je nenapadl tento důvod, kdyby si potápění z finančních důvodů nemohli dovolit. Podle toho je tedy bezpečí pro potápěče na prvním místě.

Jak můžeme rozpoznat z výsledků výzkumu, potápěči jsou skupinou lidí (VO2), kteří, mají rádi kolem sebe kolektiv dalších lidí se stejnými nebo podobnými zájmy. Nejčastěji se pohybují ve věkové skupině 26 let a výše (graf č. 16) a jsou to většinou lidé zaměstnaní nebo osoby samostatně výdělečně činné (graf č. 15). Domníváme se, že tato zjištěná fakta úzce souvisí s finančním zajištěním. Přece jen potápění je koníček poměrně finančně nákladný. Pořídit vybavení něco stojí, stejně jako případné cestování. To je podle našeho názoru důvod, proč je mezi potápěči nejméně studentů nebo důchodců, o kterých je známo, že mají méně peněz, než by mohli utrácet. Ze stejného důvodu je ve výzkumné skupině nejméně zastoupeno věkové rozmezí do 26 let, v tomto věku většina mladých lidí teprve získává první zaměstnání. Důkaz o finanční zajištěnosti dokládají i výsledky odpovědí na otázku č. 15, kde více než 90 % všech dotázaných uvedlo, že má svou vlastní výstroj.

Dále jsme se o potápěčích dozvěděli, že mimo potápění se více než tři čtvrtiny z dotázaných (graf č. 17, 79 %) věnuje nebo věnovala ve volném čase ještě nějakému jinému sportu (otázka č. 4), odpovědi nezahrnují „sváteční“ sportovce, kteří si občas

jdou zaběhat a v létě jezdí na kole po lesích a navštěvují občerstvení. Zjištění týkající se konkrétní sportovní disciplíny (otázka č. 5) bylo pro nás překvapivé. Plavání bylo sice nejčastějším sportem (34,7 %), ale očekávali jsme mnohem vyšší procento. Přece jen plavci je přímo „souzeno“, aby se potápěl. Dalším a jediným vodním sportem, který se v odpovědích objevil, byla kanoistika (14,3 %), od kanoistiky k potápění také nevede příliš dlouhá cesta. Ovšem i kdybychom sečetli plavání a kanoistiku dohromady, vychází nám, že alespoň polovina (51 %) z dotázaných sportovců se věnuje nebo věnovala nějakému z výhradně „suchozemských“ sportů. Také si myslím, že jsme dosáhli takto vysokého procenta sportovců, hlavně proto, že potápění je náročný sport. Tím nemáme na mysli jen fyzickou kondici a sílu, ale i smysl pro disciplínu, jak je popsáno v kapitole 1, 2.2 a 3.1.

Další otázka (č. 9) měla za úkol ověřit, zdali jsou potápěči členy SPCR (Svazu potápěčů ČR). Domnívali jsme se, že by poté bylo možné výsledky výzkumného šetření konzultovat přímo se Svazem potápěčů a pokusit se zjistit přesnější data. Bohužel v SPCR je registrováno pouze 32,3 % dotázaných, což nám toto srovnání neumožnilo. I kdybychom předsedu SPCR oslovili, k relevantním datům bychom se nedostali. Nízké číslo členů SPCR je způsobeno nejspíše tím, že není povinností se registrovat, viz kapitola 3.

Dotázaní potápěči si také podle otázky č. 23 myslí, že zvědavost a dobrodružství (viz tabulka č. 2), jsou faktory, které rozvoj této aktivity ovlivňují, domníváme se, že toto je opět následování prožitků, viz kapitola 4.2. Naopak odpověď „Relaxace“ s 9,7 % podle našeho názoru není motivační faktor, který by potápěče k aktivitě přivedl, spíše je to faktor, který ovlivňuje to, že se k příjemné aktivitě opakovaně vrací.

Odpovědi respondentů na otázku číslo 6 ukázaly na velmi zajímavou skutečnost. Více než polovina z dotázaných potápěčů provozuje tuto aktivitu již alespoň 6 let, ale zároveň ne déle než 25 let. Dnes se píše rok 2015, po odečtení maximální délky, kterou odpověď na tuto otázku mohla zahrnovat, tj. 25 let, se dostáváme do roku 1990. U nás bylo toto období velkých změn. S pádem komunismu se nám otevřela možnost cestovat, přístup k informacím a novinkám ze světa, v našem případě například přístup k potápěčskému vybavení, byl v porovnání s předešlým režimem najednou neuvěřitelně snadný. Z odpovědí respondentů bychom také mohli říci, že potápění v posledních šesti letech zažívá úpadek a potápěčský boom je za námi. To je vysvětlení, proč v otázce č.

23, kde mohli respondenti vyjádřit svůj názor na rozvoj potápění, někteří uvedli, že se potápění nerozvíjí. Naproti tomu, další názory (viz tabulka č. 2) respondentů potvrzují fakt, že Sametová revoluce a následná změna režimu, poskytla potápění ideální půdu pro rozvoj: možnost cestování, dostupnost informací atd. Nenapadá nás volnočasová aktivita, která by na tom byla podobně. Někteří z dotázaných také vyjádřili názor, viz otázka č. 23, že rozvoj potápění má na svědomí fakt, že je to aktivita moderní a prestižní, a také to, že stále více lidí má potřebu trávit aktivně svůj volný čas i na dovolené, což souvisí s vyhledáváním prožitků, viz kapitola 4.2.

Zajímavé je, že na zdánlivě jednoduchou otázku (č. 21): „doporučil bych potápění i ostatním?“ celých 16,1 % respondentů odpovědělo nevim. Může to způsobovat, fakt, že sami potápěči jsou si vědomi toho, že potápění není aktivita pro každého, viz kapitola 1. a 3.1. Naproti tomu, 74,2 % dotázaných uvedlo, že by aktivitu doporučila, protože (graf č. 21) „potápění je zážitková aktivita, kterou můžeme vykonávat na dovolené, zároveň se u toho dobře relaxuje“. Relaxaci potápěči zmiňovali již v otázce č. 2, kde jsme zjišťovali motivační faktory. Myslíme, že by tato skutečnost neměla být opomíjena.

Výše uvedené výsledky výzkumného šetření nám přibližují specifika potápěčů jako cílové skupiny. Co je ale k potápění přivádí, motivuje VO3? Tyto faktory zjišťuje otázka č. 8. Tato otázka byla otevřená, protože jsme nechtěli předem respondenty omezovat v možnosti, odpovědět tak, jak sami chtějí. Zjistili jsme, že jako hlavní motivační faktor potápěči považují vlastní zvědavost, na základě prostudované literatury a výsledku rozhovorů s respondenty můžeme říci, že zvědavost se v tomto případě rovná následování prožitků. Domníváme se, že nezanedbatelná je i další nejfrekventovanější odpověď a to „Splnění snu“. Když se zamyslíme, z čeho ale tento sen mohl vycházet, cyklicky se vracíme zpět ke zvědavosti, respondenti uváděli např. „přál jsem si vidět žraloky na vlastní oči“ nebo „chtěl jsem být jako Hass⁷“. Shrnout je to možné tak, že splněný sen vlastně znamená vidět, nebo poznat dosud neobjevené prostředí, jedná se tedy opět o následování prožitků. Toto zjištění nám potvrdily také realizované rozhovory. Podle našeho názoru je, podstatné, že pro to abychom se k potápění ve volném čase vraceli, je nezbytné, aby byl potápěč motivován právě

---

⁷ Informace viz kapitola 2.2

vnitřními pohnutkami. Na základě informací, které byly v průběhu výzkumného šetření získány, můžeme říci, že počáteční impulz pro výběr potápění jako volnočasové aktivity pochází zvnějšku, tedy jedná se o vnější motivaci. S časovým odstupem je počáteční potřeba uspokojena, ale potápěč u aktivity setrvává a opakovaně se k ní vrací, vnější motivace se mění na vnitřní, potápěč již vychází z vlastní zkušenosti. V případě žen, je tato změna motivace lépe viditelná. Např. v otázce č. 8 se mezi odpověďmi objevilo, že potápěčka se začala potápět pouze z donucení manžela. To můžeme jednoznačně označit za vnější motivační faktor. Co tedy vede již zmíněnou respondentku k tomu, že se potápí i nadále? Výše zmínění instruktoři potápění se domnívají, že když už absolvovala výcvik (což pro ni nebylo jistě snadné vzhledem k důvodům, které ji k tomu vedly), osvojila si potřebné dovednosti a začala si pod vodou důvěřovat, její motivy se změnilly na vnitřní a v potápění našla uspokojení.

Další otázka (č. 7) zjišťovala, kdo respondenty k potápění přivedl. Odpovědi byly překvapivé, celých 43,5 % dotázaných uvedlo, že je k potápění nepřivedl nikdo, že se rozhodli sami. „Přátelé“ (27,5 %) a „Rodina“ (14,5 %) ani po sečtení procentních hodnot předchozích dvou odpovědí nemůžeme říci, že výběr této volnočasové aktivity závisí na společnosti, ve které se respondent pohybuje. V tomto případě se domníváme, že to může být způsobeno tím, že většina respondentů byli muži. Ti mohou být na to, že jsou potápěči „hrdí“, a proto se třeba úplně důkladně nezamysleli nad tím, co je vlastně k potápění přivedlo, a chtějí, aby to byl „jejich“ nápad, že se začali potápět, což koresponduje s mužským přístupem k sobě a k životu. Domníváme se, že s tím může také souviset otázka č. 23 (tabulka č. 2), kdy respondenti uváděli, že rozvoj potápění ovlivňuje „Parta a kolektiv“. Může to být způsobeno tím, že členem kolektivu se začali cítit až mezi dalšími potápěči.

Pro tuto bakalářskou práci je velmi důležitá také odpověď, kdy respondenti uváděli „Svět ticha“. Myslíme, že tento objevený fakt je determinován věkem potápěčů (otázka č. 3), 40,3 % dotázaných uvedlo věk vyšší než 46 let, tudíž si mohou pamatovat, jakou senzací způsobil Cousteauův Svět ticha, když se dostal do Československa. Tím jsme dokázali, že tato kniha měla významný vliv na rozvoj potápění jako volnočasové aktivity a zároveň to, že následování prožitků má při volbě volnočasových aktivit velký význam. „Svět ticha“ sice mezi odpověďmi nebyl zastoupen nějak výrazně, ale to je zřejmě způsobeno tím, že kniha byla vydána před rokem 1950.

Podle našeho názoru díky rozhovorům můžeme poukázat ještě na další zajímavou skutečnost. A to, že vlastně veškeré motivující informace a zkušenosti jsou v rámci této aktivity předávány především ústní formou, což může souviset s tím, že potápění je staré jako lidstvo samo a dnešní nejrozšířenější prostředek – masmédia, tu nehrají nijak velkou roli. V této souvislosti nám vyvstává otázka, zdali by nebylo vhodné, právě masmédia využít k tomu, aby potápění nebylo v úpadku, jak se domnívají někteří respondenti, ale nadále se rozvíjelo a potápěčská základna se zvětšovala.

Prostřednictvím těchto rozhovorů jsme se od respondentů také dozvěděli, že vnímají potápění ve volném čase jako aktivitu pro ně naprosto nenahraditelnou a nesrovnatelnou s čímkoliv jiným. V obecné rovině, nezaujati sami sebou a tím, co jim potápění přináší, ho srovnávají se sporty jako je horolezectví, parašutismus nebo lyžování ve volném terénu. My se domníváme, že tyto zmíněné aktivity mají s potápěním mnoho společného. Nejen specifické vybavení, na kterém závisí Váš život, nutnost výcviku, a vysokou míru zodpovědnosti, ale také a hlavně to, že všechny tyto aktivity nám ukazují svět trochu jinak a v neobvyklé nadmořské výšce nebo hloubce. Při jejich provozování se zároveň pohybujeme v člověkem prakticky nedotknuté přírodě.

Pro výzkum motivace v naší bakalářské práci, se rozhovory ukázaly být nápomocné v řešení tohoto výzkumného problému. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že zvědavost je faktor, který potápěče primárně „táhne“ pod vodu a zdálo se, že právě zvědavost by mohla být pro respondenty vnitřním motivačním elementem. Pomocí rozhovorů jsme ale mohli odhalit skutečnost, že zvědavost v tomto případě není ničím jiným, než již výše zmíněným a celou tuto práci prolínajícím následováním prožitků. Právě díky těmto rozhovorům jsme mohli jistě určit, že zpočátku jsou potápěči motivováni vnějšími pohnutkami.

Závěrem diskuze výsledků vyvstává mj. následující otázka. Jestliže dotázaní respondenti vidí potápění, jako uklidňující a relaxační aktivitu, není v tomto směru potenciál pro širší cílovou skupinu, než jsou potápěči dnešní doby?

ZÁVĚR

Bakalářská práce je teoreticko-empirického charakteru. V úvodu bylo stanoveno téma, kterému se budeme věnovat a byly vytyčeny cíle, které budeme v této práci naplňovat.

Domníváme se, že obojí výše uvedené se podařilo. Úvodní kapitoly nejprve charakterizují a popisují potápění jako aktivitu. Další část se zabývá vývojem této aktivity od samotných počátků lidstva až po současnost a popisuje technický rozvoj potápěčského vybavení. Dále tato práce popisuje potápění jako volnočasovou aktivitu, její rozvoj ve světě a na našem území. V závěru teoretické části jsou vymezeny pojmy jako motivace, motivační faktor ve vztahu k potápění a je zde popsán jejich vývoj v čase. Vše bylo vypracováno za pomoci uvedené literatury.

Největším problémem úvodních kapitol byl nedostatek literatury týkající se potápění na našem území. Pro získání potřebných informací bylo nutné zajistit a důkladně pročítat hlavně staré časopisy a vyhledávat články, které se o potápění zmiňují, což bylo velmi náročné.

Výzkumné šetření bylo zaměřeno na ověření předem stanovených hypotéz a zjištění odpovědí na výzkumné otázky pomocí dotazníkového šetření a polostrukturovaných rozhovorů. Zkoumány byly především motivační faktory potápěčů dnes. Stanoveny byly čtyři hypotézy, z nichž se všechny potvrdily, dále byly stanoveny tři výzkumné otázky. Na základě výsledků dotazníkového šetření byla popsána specifika potápěčů jako skupiny a determinující faktory ovlivňující rozvoj potápění jako volnočasové aktivity v České republice.

Závěrem zodpovíme ve stručnosti hlavní výzkumnou otázku: Jaká jsou specifika populace potápěčů a jaká je jejich motivace k potápění ve volném čase? A stejně tak výstižně obhájíme ústřední hypotézu: Mezi potápěči převažuje zájem o život pod vodou nad touhou po dobrodružství a motivace vnější se postupně mění na vnitřní. Co do specifík potápěčů jsme se o nich dozvěděli, že jsou rozmanitou skupinou lidí. Ve většině jsou finančně zajištěni, dbají o svou fyzickou kondici a bezpečí pro ně hraje důležitou roli. Také se rádi pohybují v kolektivu a cítí sounáležitost skupiny. Jejich motivace bývá různorodá, ovšem při výběru potápění byli ve většině ovlivněni motivací zvnějšku, až později se jejich pohnutky změnilly ve vnitřní motivaci.

Domníváme se, že dotazník i rozhovor mají své limity, přičemž dotazníkovým šetřením jsme byli schopni získat velké množství dat, která jsme mohli zobecnit na populaci potápěčů. Nemohli jsme ale dosáhnout zjištění hlubších podrobností a vyvstávaly další otázky. Rozhovory jsou výhodné tam, kde chce výzkumník získat jedinečná, podrobná data, osobní zkušenosti. Není ovšem dost dobře možné takovým způsobem získávat a analyzovat data od velkého množství respondentů. Kromě toho rozhovor je značně náročný i proto, že jde o osobní setkání respondenta a výzkumníka a je tedy nutností, aby výzkumník byl schopen navázat a udržet kontakt s respondentem. Tyto limity jsme se pokoušeli odstranit nebo vykompenzovat použitím kvalitativní i kvantitativní výzkumné strategie. Podle našeho názoru to může být způsobeno tím, že respondent má v rozhovoru vysokou volnost v odpovědích a tudíž je nutné, aby se více zamyslel, naopak dotazník takovou volnost neumožňuje, což vede k tomu, že se dotázaní nad svými odpověďmi tolik nezamýšlejí a některé prostě vynechají. To je důvod, proč jsme data z dotazníků doplňovali o rozhovory.

Z výsledků této bakalářské práce by mohli těžit hlavně instruktoři potápění, či odborníci na potápění. S odhalením motivace k této volnočasové aktivitě by jejich komunikace a práce s budoucími i stávajícími potápěči mohla být usnadněna. Zároveň by tato práce mohla poskytnout informace pedagogům volného času.

Podle našeho názoru by další výzkumné směřování mohlo být zaměřeno na souvislosti potápění a relaxace, které byly objeveny v rámci této bakalářské práce a dalších možnostech jejího využití pro společnost, které by tato uklidňující aktivita mohla být přínosem.

Seznam literatury

Aida International. *Aidainternational* [online]. [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <https://www.aidainternational.org/>.

BERÁNEK, K. - MACOUN, K.: *Sportovní potápění*. Praha, Naše vojsko, 1963, 237 s., 1. vydání.

BLATNÝ, M. – PLHÁKOVÁ, A.: *Temperament, inteligence, sebezpojetí: nové pohledy na tradiční témata psychologického výzkumu*. Brno: Psychologický ústav Akademie věd ČR, 2003, 150 s., 1. vydání. ISBN 80-86620-05-0.

Buddy potápění. Chrastava, Buddy Dive, 2013, 37 s. ISSN 1805-3017.

ČÁP, J.: *Psychologie pro učitele*. Praha, SPN, 1987, 381 s., 3. vydání.

ČORNEJ, P. – ČORNEJOVÁ, I. – PARKAN, F.: *Dějepis pro gymnázia a střední školy*. Praha, SPN, 2009, 160 s., 2. vydání. ISBN 978-80-7235-430-6.

DOBEŠ, D.: *Přístrojové potápění*. Brno, CP Books, 2005, 172 s., 1. vydání. ISBN 80-215-0700-0.

GAVORA, P.: *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno, Paido, 2010, 261 s., 2. vydání. ISBN 978-80-7315-185-0.

HENDL, J.: *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha, Portál, 2005, 407 s., 1. vydání. ISBN 80-7367-040-2.

HOŠEK, V.: *K pojetí motivace ve sportu a v psychologii*. Praha, ÚV ČSTV, 1983, 35 s.

Kolektiv autorů.: *Sportovní potápění*. Praha, Naše vojsko, 1972, 230 s., 1. vydání.

Kolektiv autorů.: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Praha, Academia, 1978, 800 s., 1. vydání.

CHRÁSKA, M.: *Úvod do výzkumu v pedagogice*. Olomouc, UPOL, 2003, 178 s., 1. vydání. ISBN 80-244-0765-5.

KUBAN, J.: *Tendence k vyhledávání prožitku a její diagnostika*. Hradec Králové, Gaudeamus, 2006, 136 s., 1. vydání. ISBN 80-7041-643-2.

Interní databáze SPCR, Svaz potápěčů České republiky.

MOUNTAIN, A.: *Potápění*. Praha, Svojtka a Vašut, 1997, 160 s., 1. vydání. ISBN 80-7180-287-5.

MRKVIČKA, Jiří.: *Člověk v akci: motivace lidského jednání*. Praha, Avicenum, 1971, 182 s., 1. vydání.

NAKONEČNÝ, Milan.: *Motivace chování*. Praha, Triton, 2014, 599 s., 3. vydání. ISBN 978-80-7387-830-6.

NAKONEČNÝ, Milan.: *Motivace chování: přehled základní problematiky psychologie motivace*. Praha, Nakladatelství technické literatury, 1972, 161 s.

Nitsch, H.: [online]. [cit. 2015-03-01]. Dostupné

z: <http://www.herbertnitsch.com/herbert/world-records.html>.

NORTON, T.: *Hvězdy pod mořem: výjimečné životy průkopníků potápění*. Praha, BB art, 2004, 254 s., 1. vydání. ISBN 80-734-1154-7.

NOVÁK, J.: *Potápěči bez moře*. Praha, Albatros, 1986, 166 s., 1. vydání.

NOVOMESKÝ, F.: *Potápěčská medicína*. Martin, Osveta, 2013, 415 s., 1. vydání. ISBN 978-808-0633-974.

Open water diver: příručka. Rancho Santa Margarita, Padi, 1999, 257 s. ISBN 1-878663-16.

PÁVKOVÁ, J. - WALTEROVÁ, E. - MAREŠ, J.: *Pedagogika volného času*. Praha, Portál, 2002, 231 s., 3. vydání. ISBN 80-717-8711-6.

PIŠKULA, F. – PIŠKULA, M. – ŠTĚTINA, J.: *Sportovní potápění*. Praha, Naše vojsko, 1985, 358 s., 1. vydání.

Potápěč: informační zpravodaj o sportovním potápění. Opava, Svazarm, 3, 1965.

Potápěč: informační zpravodaj o sportovním potápění. Opava, Svazarm, 5, 1966.

Potápěč: informační zpravodaj o sportovním potápění. Opava: Svazarm, 4, 1967.

Potápěč: informační zpravodaj o sportovním potápění. Opava: Svazarm, 6, 1968.

PRŮCHA, J. – WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. Praha, Portál, 2013, 395 s., 7. vydání. ISBN 978-80-262-0403-9.

Řízený rozhovor, P. Rozsypal (3.3.2015) – P. Kuneš (3.3.2015).

ŘIHÁČEK, T., - ČERMÁK, I., - HYTYCH, R.: *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 190 s., 1. vydání. ISBN 978-80-210-6382-2.

ŠAUEROVÁ, M. – HOŠEK, V.: *Zážitková pedagogika - zdroj inspirace v edukační praxi: kolektivní monografie*. Praha: Vysoká škola tělesné výchovy a sportu, Palestra, 2015, 210 s., 1. vydání. ISBN 978-80-87723-17-3.

ŠVANCARA, J.: *Emoce, city a motivace*. Praha, SPN, 1979, 193 s., 1. vydání.

Přílohy: Příloha č. 1 Dotazník

Dotazník

Otázka číslo 1: Uveďte pohlaví:

- a) Muž
- b) Žena

Otázka číslo 2: Uveďte status:

- a) Zaměstnanec
- b) OSVČ
- c) Student
- d) Jiné.....

Otázka číslo 3: Uveďte věkovou kategorii:

- a) 26 let a méně
- b) 27-45 let
- c) 46 let a více

Otázka číslo 4: Provozuji/ provozoval(a) jsem ve volném čase výkonnostně nějaký sport déle než 3 roky? (výkonnostně se v tomto případě rozumí, že jsem alespoň 3x týdně trénoval(a) a zúčastňoval(a) jsem se soutěží, turnajů závodů apod.)

- a) Ano
- b) Ne

Otázka číslo 5: Pokud jste se věnovali nějakému sportu, uveďte jakému:

.....
.....

Otázka číslo 6: Uveďte, jak dlouho se ve volném čase potápíte:

- a) 6 let a méně
- b) 7-25 let
- c) déle než 25 let

Otázka číslo 7: Uveďte, kdo Vás k potápění ve volném čase přivedl:

- a) Partner, rodina
- b) Přátelé
- c) Nikdo, já sám
- d) Jiné.....

Otázka číslo 8: Uveďte, co Vás vedlo k tomu, že jste začal(a) sám ze sebe potápění aktivně provozovat:

.....
.....

Otázka číslo 9: Jste členem SPCR (Svaz potápěčů České republiky)?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Jsem členem jiné organizace

Otázka číslo 10: Potápím se:

- a) S přístrojem
- b) Bez přístroje

Otázka číslo 11: Většinou se potápím s:

- a) Rodinou
- b) Přáteli
- c) Potápěčský klub
- d) Je mi to jedno
- e) Sám

Otázka číslo 12: Vyhledávám nejvíce:

(Lze zaškrtnout více možností)

- a) Ryby, rostliny
- b) Podmořskou krajinu
- c) Vraký
- d) Jeskyně

Otázka číslo 13: Nejzajímavější pro mě při potápění je:

(Lze zaškrtnout více možností)

- a) Pohyb v prostoru
- b) Život pod vodou
- c) Historie (vraky, amfory,...)
- d) Fotografování
- e) Překonávání vlastního strachu, dobrodružství
- f) Jiné.....

Otázka číslo 14: Sleduji pravidelně novinky o potápění (aktuality, technické novinky, periodika, apod.)

- a) Ano
- b) Ne

Otázka číslo 15: Výstroj:

- a) Mám svou
- b) Půjčuji si

Otázka číslo 16: Na výstroji mě nejvíce zajímá:

(Lze zaškrtnout více možností)

- a) Účelnost
- b) Bezpečnost
- c) Uživatelská příjemnost
- d) Cena
- e) TOP novinky

Otázka číslo 17: Na potápění se celoročně připravuji:

(Lze zaškrtnout více možností)

- a) Sledováním zdravotního stavu
- b) Pravidelným cvičením
- c) Tréninkem v bazénu
- d) Nijak se nepřipravuji

Otázka číslo 18: Před ponořením si sám zjišťuji, co mě čeká:

- a) Ano
- b) Nevím, čekám na brífink
- c) Jiné.....

Otázka číslo 19: Byl jste osobně svědkem nebo účastníkem nehody při potápění:

- a) Ano
- b) Ne

Otázka číslo 20: V případě, že jste na předchozí otázku odpověděl(a) ANO, začal(a) jste dělat něco jinak (setkal jste se s nehodou):

- a) Ano
- b) Ne

Otázka číslo 21: Doporučil(a) byste potápění ve volném čase ostatním

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

Otázka číslo 22: Pokud byste doporučil (a) potápění ve volném čase ostatním uveďte proč:

Otázka číslo 23: Uveďte faktory, které podle Vás ovlivňují rozvoj potápění ve volném čase a počet potápěčů:

Přílohy: Příloha č.2 Struktura rozhovoru

Struktura rozhovoru

Tato struktura byla v průběhu rozhovoru rozšiřována doplňujícími otázkami

1. Proč jsi se začal(a) ve volném čase potápět?
2. Jak Tě při výběru potápění, ovlivnilo to, co jsi věděl o potápění od přátel nebo rodiny, příp. co jsi se dočetl(a) nebo viděl(a) v TV?
3. Proč se k potápění stále vracíš, když už víš, jak to pod vodou vypadá?
4. Myslíš, že kdybys osobně neznal(a) nikoho, kdo se potápí, zvolil(a) bys pro náplň svého volného času právě potápění, jestli ano proč?
5. Je podle Tebe možné srovnat potápění s nějakou jinou aktivitou provozovanou lidmi ve volném čase, jestli ano, jakou a proč?

Přílohy: Příloha č.3 Fragmenty rozhovorů a ukázka analýzy

Fragmenty rozhovorů a ukázka analýzy

<p>M / 52 R6</p>	<p>Protože jsem chtěl být pod vodou stejně dlouho, jako ti, které jsem viděl při plavání a šnorchlování v moři. Kat. 2 .. to, co vidí druzí</p>	<p>Hlavně Cousteau - film, chtěl jsem sám vidět to co oni</p>	<p>Je to pokaždé jiné.</p>	<p>Zvolil, ale cesta k němu by byla těžší. Protože mě prostě zajímala ta voda. Kat. 7 osamocení potápěč...</p>	<p>Možná lyžování ve volném terénu. Poměrně náročný sport, nutná příprava, příroda, přiměřené riziko.</p>
<p>M / 55 R7</p>	<p>Kamarádi mi to doporučili.</p>	<p>Velmi, kdyby o tom kamarádi tolik nebásnili, asi bych nezačal</p>	<p>Mám rád žlutý rybičky.</p>	<p>Určitě ne.</p>	<p>Možná něco náročného v přírodě, třeba horolezectví. Pro mě konkrétně se s ničím srovnat nedá</p>
<p>M / 41 R8</p>	<p>Manželka mi zakázala skákat padákem, tohle byla jediná další věc, která mě lákala.</p>	<p>Viděl jsem filmy a videa z dovolených přátel, kteří se potápí, líbilo se mi to, proto jsem si to vybral.</p>	<p>Moře je pokaždé jiné, je to způsob, jak aktivně trávit dovolenou a zároveň si odpočinout.</p>	<p>Ano, ale složitěji bych se k tomu dostával.</p>	<p>Před potápěním bych řekl skákání s padákem, teď bych řekl, že je společná pouze obrovská míra zodpovědnosti a nutnost výcviku a nějaké výstroje. U potápění se nevyplavuje tolik adrenalinu.</p>

